

Nr 26

Justitiekammarens betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionerna 1973:1, 1973:37 och 1973:115 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1973/74 till polisväsendet, m. m. jämte motioner.

I skilda avsnitt av detta betänkande behandlar utskottet *dels* i propositionen 1973:115 framlagda förslag till särskilda åtgärder mot brottsligheten m. m. samt motioner som äger samband med dessa förslag (punkterna 1-9), *dels* i propositionerna 1973:1, 1973:37 och 1973:115 upptagna framställningar om anslag till polisväsendet för budgetåret 1973/74 jämte motioner som hänför sig till medelsberäkningen (punkterna 10-16).

Propositionerna*Propositionen 1973:1*

I årets statsverksproposition, bilaga 4, under punkterna B 1--B 10 framlägger Kungl. Maj:t förslag om medelsanvisningar till polisväsendet för budgetåret 1973/74. Den under punkten B 4 upptagna framställningen om anslag till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdragande av brott mot rikets säkerhet m. m. har bifallits av riksdagen tidigare i år (JuU 1973:6, rskr 1973:40). Övriga anslagsframställningar återges nedan under avsnittet Anslag till polisväsendet, punkterna 10-16 (s. 32-42).

Propositionen 1973:37

I propositionen 1973:37 med förslag till lagstiftning om åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund upptas utöver lagförslagen framställning om ytterligare medelsanvisning till polisväsendet för budgetåret 1973/74. Lagförslagen har tidigare i år behandlats av riksdagen (JuU 1973:18, rskr 1973:121). Anslagsframställningen återges nedan under avsnittet Anslag till polisväsendet, punkten 14 (s. 37).

Propositionen 1973:115

I propositionen 1973:115 har Kungl. Maj:t *dels* föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse,
2. lag om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker,
3. lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen,
4. lag om tillfälligt omhändertagande,

dels berett riksdagen tillfälle att avge yttrande över i propositionen framlagda förslag till

5. kungörelse om ändring i förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biografställningar m. m.,

6. kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617).

dels föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för förstärkningarna till polisväsendet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 som i propositionen angetts av chefen för justitiedepartementet,

dels föreslagit riksdagen att för budgetåret 1973/74 till polisväsendet anvisa de belopp under B 1–B 3, B 6 och B 7 som anges nedan under avsnittet Anslag till polisväsendet, punkterna 10, 12, 14 och 15 (s. 32–42),

dels föreslagit riksdagen att godkänna de grunder för ökade bidrag till vård av narkotikamissbrukare m. m. som förordas av chefen för socialdepartementet,

dels ock föreslagit riksdagen att till täckning av kostnader för ökade bidrag till vård av narkotikamissbrukare m. m. under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 300 000 kr.

De båda sistnämnda förslagen har hänvisats till socialutskottet och behandlas i dess betänkande SoU 1973:18.

De i propositionen upptagna författningsförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse

Härigenom förordnas, att 151 § lagen (1955:183) om bankrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Där tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av bankaktiebolags räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa.

Föreslagen lydelse

151 §

Där tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av bankaktiebolags räkenskaper, om förvaring *och inventering av värdehandlingar samt om brottsförebyggande åtgärder.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker

Härigenom förordnas, att 80 § lagen (1955:416) om sparbanker skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

80 §¹

Tillsynsmyndigheten skall övervaka att sparbankerna i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse denna lag och andra författningar, såvitt de hava särskilt avseende å sparbanker, ävensom de för sparbankerna gällande reglementena samt de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag, författning eller reglemente meddelats av huvudmännen eller styrelsen.

Det åligger tillsynsmyndigheten att jämväl i övrigt med uppmärksamhet följa sparbankernas verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden, som kunna inverka på sparbanks säkerhet eller eljest äro av betydelse för en sund utveckling av sparbanksverksamheten.

Tillsynen utövas med ledning av handlingar, vilka jämlikt denna lag insändas till tillsynsmyndigheten, ävensom upplysningar, som inhämtas vid sparbanksundersökning eller annorledes. Sparbanksundersökning skall anställas så ofta sådan av myndigheten anses erforderlig eller av Konungen anbefalles.

Där tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av sparbanks räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa.

Där tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av sparbanks räkenskaper, om förvaring *och inventering av värdehandlingar samt om brottsförebyggande åtgärder.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

¹ Senaste lydelse 1962:234.

3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen

Härigenom förordnas, att 73 § lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Därest tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet att föra kreditkassas räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa handlingar.

Föreslagen lydelse

73 §

Därest tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet att föra kreditkassas räkenskaper, om förvaring *och inventering av värdehandlingar samt om brottsförebyggande åtgärder.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

4 Förslag till Lag om tillfälligt omhändertagande

Härigenom förordnas som följer.

1 § Har polisstyrelse enligt särskild bestämmelse befogenhet att besluta omhändertagande av någon, får polisman omhändertaga honom i avbidan på polisstyrelsens beslut, om föreskrivna förutsättningar för beslut om omhändertagande bedömes föreligga och dröjsmål med omhändertagande finnes innebära fara för den omhändertagnes eller annans liv eller hälsa eller fara i annat hänseende.

2 § Anträffas någon, som kan antagas vara under femton år, under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för hans hälsa eller utveckling får han tagas om hand av polisman för att genom dennes försorg skyndsamt överlämnas till föräldrar, annan vårdnadshavare eller barnavårdsnämnden.

3 § Den som genom sitt uppträdande stör allmän ordning eller utgör omedelbar fara för denna skall omhändertagas av polisman, om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen. Sådant omhändertagande skall ske även när det fordras för att avvärja straffbelagd gärning.

4 § Vid omhändertagande skall tillses att åtgärden ej orsakar den omhändertagne större olägenhet än som är oundviklig med hänsyn till åtgärdens syfte eller väcker onödigt uppmärksamhet.

5 § Polisman som verkställt omhändertagande enligt denna lag skall så skyndsamt som möjligt anmäla omhändertagandet till sin förman.

Förmannen skall omedelbart pröva om åtgärd enligt 1 eller 3 § skall bestå. Innebär hans beslut att den som omhändertagits enligt 1 § skall kvarhållas eller har ingripande företagits med stöd av 2 §, skall han skyndsamt underrätta polisstyrelsen om omhändertagandet och skälen till detta.

6 § Den som är omhändertagen med stöd av 1 eller 3 § skall förhöras så snart som möjligt och därvid underrättas om anledningen till omhändertagandet.

Har omhändertagandet skett med stöd av 3 §, skall utredning göras beträffande den omhändertagnes personliga levnadsförhållanden i den mån behov av sådan utredning kan antagas föreligga. Utredningen skall om möjligt göras av företrädare för social myndighet. Avsikten med utredningen skall vara att utröna, om den omhändertagne är i trängande behov av hjälp eller stöd från samhällets sida.

7 § Polisstyrelsen skall snarast möjligt efter omhändertagandet enligt 1 § meddela beslut enligt vad därom är särskilt föreskrivet.

8 § Den som omhändertagits med stöd av 3 § skall friges så snart förhör och utredning som avses i 6 § har slutförts och anledning föreligger att den omhändertagne ej längre kommer att utgöra omedelbar fara för allmän ordning och säkerhet, dock senast inom sex timmar efter omhändertagandet.

9 § Den som omhändertagits enligt denna lag får ej underkastas annan inskränkning i sin frihet än som påkallas av ändamålet med omhändertagandet, ordningen på förvaringsplatsen eller allmän säkerhet.

10 § Bestämmelserna i 3 och 4 §§ samt 5 § första stycket gäller i tillämpliga delar även den som utan att vara polisman förordnats att fullgöra polisverksamhet, om ej annat framgår av förordnandet.

11 § Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1973.

5 Förslag till**Kungörelse om ändring i förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m.**

Härigenom förordnas i fråga om förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m.,

dels att 8 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i förordningen skall införas en ny paragraf 10 §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 §

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är att anse som ringa, mot föreskrifterna i 2 eller 4 §, straffes med *dagsböter*.

Bryter någon uppsåtligen mot *föreskriften i 2 §, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader. Sker överträdelsen av oaktsamhet, som ej är att anse som ringa, dömes till böter.*

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är att anse som ringa, mot föreskrift i 4 §, dömes till böter.

10 §

Film och utrustning som använts i strid mot 2 § skall förklaras förverkade, om det ej är uppenbart obilligt.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1973.

6 Förslag till Kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617)

Härigenom förordnas, att 9, 12, 21 och 29 §§ allmänna ordningsstadgan (1956:617) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Med offentlig tillställning avses teaterföreställning, konsert, tävling och uppvisning i sport och idrott, danstillställning, biograf-föreställning, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen, festtåg samt tillställning av annat slag, som anordnas för allmänheten och som icke avses i lagen om allmänna sammankomster.

Med offentlig tillställning avses teaterföreställning, konsert, tävling och uppvisning i sport och idrott, danstillställning, biograf-föreställning, *pornografisk föreställning*, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen, festtåg samt tillställning av annat slag, som anordnas för allmänheten och som icke avses i lagen om allmänna sammankomster.

Såsom offentlig skall anses jämväl tillställning, till vilken tillträde är beroende av medlemskap i viss förening eller av inbjudning, därest tillställningen uppenbarligen utgör del av rörelse, som föreningen eller inbjudaren driver uteslutande eller väsentligen för anordnande av dylika tillställningar, eller vilken eljest, såsom med avseende å omfattningen av den krets som äger tillträde eller de villkor under vilka tillträde lämnas, är att jämställa med tillställning till vilken allmänheten har tillträde.

12 §¹

A allmän plats må offentlig tillställning ej anordnas utan tillstånd av polismyndigheten.

Sådant tillstånd fordras även eljest för anordnande av offentlig danstillställning, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen samt därmed jämförlig nöjeställning ävensom tävling och uppvisning i motorsport och professionell brottning.

Sådant tillstånd fordras även eljest för anordnande av offentlig danstillställning, *pornografisk föreställning*, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen samt därmed jämförlig nöjeställning ävensom tävling och uppvisning i motorsport och professionell brottning.

¹Senaste lydelse 1969:613.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*21 §²

Barn under femton år må ej medverka vid offentlig teaterföreställning, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen eller därmed jämförlig offentlig tillställning. Länsstyrelsen äger dock medgiva undantag, om deltagandet kan anses icke menligt inverka på barnets andliga eller fysiska hälsa.

Person under aderton år får ej medverka vid offentlig pornografisk föreställning. Vid sådan föreställning får ej förekomma förråande sexuella eller sadistiska beteenden.

Vid offentlig tillställning må ej förekomma hypnotiska eller därmed likartade experiment, med mindre socialstyrelsen funnit det kunna ske utan våda.

Om biografföreställning, tävling med fordon på väg, tävling eller uppvisning med luftfartyg samt om tillställning, för vilken bevillningsavgift för särskilda förmåner och rättigheter skall utgå, gälla särskilda föreskrifter utöver bestämmelserna i denna stadga.

29 §³

Till böter dömes

Till böter eller fängelse i högst sex månader dömes

1) den som anordnar offentlig tillställning utan att hava erhållit tillstånd, där sådant erfordras, eller som anordnar offentlig tillställning i strid mot förbud enligt 11 §;

2) den som fortsätter offentlig tillställning sedan beslut meddelats om dess upplösning eller i strid mot förbud enligt 20 § förnyar offentlig tillställning;

3) den som anordnar offentlig tillställning, varom anmälan skall ske, utan att anmälan blivit rätteligen gjord, eller som, då polismyndigheten medgivit befrielse från anmälningsskyldighet, icke ställer sig till efterrättelse för befrielsen stadgat villkor;

4) den som lämnar oriktig uppgift eller underlåter att meddela begärd uppgift angående förhållande, varom polismyndigheten äger infordra upplysning;

5) den som icke efterkommer av polismyndigheten för offentlig tillställning meddelade föreskrifter; samt

6) den som bryter mot bestämmelserna i 21 § första *eller andra* stycket

6) den som bryter mot bestämmelserna i 21 § första, andra eller tredje stycket.

² Senaste lydelse 1970:227.

³ Senaste lydelse 1971:672.

Nuvarande lydelse

Vid förseelse mot 21 § första stycket skall jämväl den som har vårdnaden om barnet straffas på sätt i första stycket denna paragraf sägs, därest han icke gjort vad på honom ankommit för att förhindra förseelsen.

Den som bryter mot bestämmelsen i 16 § andra stycket dömes, där ej gärningen är belagd med straff i annan författning, till böter, högst femhundra kronor.

Försummelse i fråga om anmälningsskyldighet eller med avseende å uppgiftsskyldighet beträffande tillställning som må hållas utan tillstånd skall dock ej föranleda ansvar, om försummelsen med hänsyn till omständigheterna kan anses ursäktlig och ej vållat någon olägenhet, samt ej heller om tillställningen icke kommit till stånd.

Föreslagen lydelse

Vid förseelse mot 21 § första eller andra stycket skall jämväl den som har vårdnaden om barnet straffas på sätt i första stycket denna paragraf sägs, därest han icke gjort vad på honom ankommit för att förhindra förseelsen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 oktober 1973.

Motionerna

Motionsyrkanden som hänför sig till medelsberäkning för budgetåret 1973/74 redovisas nedan under avsnittet Anslag till polisväsendet (s. 32--42). I övrigt behandlas i betänkandet följande motioner.

Vid riksdagens början väckta motioner

1. I motionen 1973:266 av herr Helén m. fl. (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförs angående effektivisering av rättsvården, polisens utredningsarbete samt brottsförebyggande verksamhet (yrkande D).

2. I motionen 1973:268 av herr Wiklund i Stockholm m. fl. (fp) yrkas dels att riksdagen begär förslag till ytterligare successiv utbyggnad av kommundelspolisen i enlighet med vad som anförs i motionen (yrkande A), dels att riksdagen, såvitt avser arbetsförhållandena för polisen i Stockholm, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad som i detta hänseende anförs i motionen (yrkande B delvis).

3. I motionen 1973:598 av herr Bohman m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller dels att en plan utarbetas för förstärkning av polisens resurser för en kommande treårsperiod (yrkande 2 a), dels att det centrala rådet för brottsbekämpning får i uppgift att lägga fram förslag till sådana åtgärder att samhället snabbt kan reagera mot unga lagöverträdare, varvid någon form av jourdomstolar främst i storstadsområdena samt en ny påföljd i form av kortvarigt frihetsberövande också bör övervägas (yrkande 2 b), dels ock att rikspolisstyrelsen får i uppdrag att göra sammanställningar och beräkningar över vad brottsligheten kostar den enskilde med utgångspunkt i till polisen inkomna anmälningar om brott (yrkande 2 c).

4. I motionen 1973:599 av herr Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa att motionen överlämnas till det centrala rådet för samhällets åtgärder mot brott för beaktande i dess arbete (yrkande 3).

5. I motionen 1973:602 av herr Hedin m. fl. (m) yrkas att riksdagen anhåller att Kungl. Maj:t i samråd med rikspolisstyrelsen låter pröva ett system med ansvarsområden för enskilda polismän.

6. I motionen 1973:603 av herrar Jadestig (s) och Persson i Karlstad (s) yrkas att riksdagen beslutar att en utbyggnad av verksamheten med s. k. stadsdelspolis i enlighet med vad som anförs i motionen skall ske inom ramen för den i statsverkspropositionen för polisväsendet föreslagna medelsanvisningen.

7. I motionen 1973:611 av herrar Lindahl (s) och Mellqvist (s) yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att i samband med brottskommissionens bedömningar av personalbehovet inom polisen

mätte beaktas jämväl behovet av ökade polisiära resurser för trafikövervakning.

I anledning av propositionen 1973:115 väckta motioner

8. I motionen 1973:1975 av herr Bohman m. fl. (m) yrkas att riksdagen dels godkänner de riktlinjer för förstärkningarna till polisväsendet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 som anges i motionen (yrkande 1), dels hos Kungl. Maj:t anhåller att texten i 21 § andra stycket allmänna ordningsstadgan ändras på sätt som i motionen föreslås (yrkande 4), dels hos Kungl. Maj:t anhåller att en utredning tillsätts med uppgift att framlägga förslag till en ny påföljd för unga lagöverträdare i form av kortvarigt frihetsberövande (yrkande 5), dels ock hos Kungl. Maj:t ger till känna vad i motionen anförs angående permission och anstaltsplacering för vissa brottslingar som dömts till kortare straff än två års fängelse (yrkande 6).

9. I motionen 1973:1977 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen dels hos regeringen måtte begära förnyad bearbetning av det problem som brottsligheten utgör som social avvikelse (yrkande 1), dels beslutar att avslå förslaget till lag om tillfälligt omhändertagande (yrkande 2), dels ock beslutar att avslå förslaget om riktlinjer för förstärkningarna till polisväsendet under budgetåret 1974/75 och 1975/76 (yrkande 3).

10. I motionen 1973:1978 av fru Mogård (m) yrkas att riksdagen uttalar att rikspolisstyrelsen vid fördelningen av tjänster bör beakta behovet av stadsdelspoliser i nybyggda områden med speciella problem, t. ex. stadsdelarna Fittja och Alby i Botkyrka kommun.

Statistiska uppgifter

Uppgifterna i statsverkspropositionen, bilaga 4, (s. 28) rörande brottslighetsutvecklingen kan kompletteras med följande sammanställning som visar antalet brottsbalksbrott åren 1971 och 1972 samt januari–mars 1973 månad för månad. Siffrorna bygger på statistiska centralbyråns månadsstatistik över de brott som har kommit till polisens kännedom. Det bör understrykas att siffrorna är preliminära och erfarenhetsmässigt lägre än de som redovisas i årsstatistiken.

	1971	1972	förändring i procent	1973	förändring i procent
januari	41 205	39 983	- 3,0	42 628	+ 6,6
februari	41 864	39 186	- 6,4	37 426	- 4,5
mars	45 273	44 367	- 2,0	46 103	+ 3,9
april	49 012	48 020	- 2,0		
maj	52 093	55 711	+ 6,9		
juni	56 637	52 321	- 7,6		
juli	49 323	46 173	- 6,4		
augusti	55 538	53 986	- 2,8		
september	56 589	52 567	- 7,1		
oktober	53 383	52 320	- 2,0		
november	44 423	46 021	+ 3,6		
december	40 597	41 407	+ 2,0		
Summa	585 937	572 062	- 2,4		

Beträffande de särskilda brotten kan nämnas att enligt samma preliminära statistik brotten mot 3 kap. brottsbalken (misshandel och andra brott mot liv och hälsa) ökat från 18 268 (1971) till 18 425 (1972) eller med 0,9 procent, att brotten mot 8 kap. brottsbalken (stöld, rån och andra tillgreppsbrott) minskat från 442 312 (1971) till 438 472 (1972) eller med 0,9 procent, samt att brotten mot 9 kap. brottsbalken (bedrägeri och annan oredlighet) minskat från 51 088 (1971) till 41 321 (1972) eller med 19,1 procent.

SÄRSKILDA ÅTGÄRDER MOT BROTTSLIGHETEN M. M.

Utskottet

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet av Kungl. Maj:t framlagda förslag till särskilda åtgärder mot brottsligheten och till medelsanvisning på driftbudgeten för budgetåret 1973/74 såvitt gäller polisväsendet. Förslagen återfinns dels i propositionen 1973:1, bilaga 4, dels i den på brottskommissionens betänkande (Ds Ju 1973:5) grundade propositionen 1973:115, dels ock, såvitt gäller medel till flygplatspolis, i propositionen 1973:37 med förslag till lagstiftning om åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund.

I betänkandet behandlas också i anledning av propositionen 1973:1 och propositionen 1973:115 väckta motioner samt ett antal vid riksdagens början väckta motioner med anknytning till propositionsförslagen.

I propositionen 1973:115, vars förslag delvis inbegriper anslagsäskandena i statsverkspropositionen, föreslås förstärkta insatser för att förebygga och bekämpa brott och för att förbättra den allmänna ordningen. Det föreslås sålunda att polisväsendet under budgetåret 1973/74 tillförs sammanlagt 624 nya tjänster, varav 400 polismans-

tjänster. Som riktlinjer för en fortsatt förstärkning av de polisiära insatserna anges att polisväsendet bör tillföras, under budgetåret 1974/75 550 tjänster, varav 400 polismanstjänster, samt under budgetåret 1975/76 500 tjänster, varav 400 polismanstjänster. Förstärkningarna syftar till att i första hand söka komma till rätta med vissa slag av brottslighet som framstår som särskilt oroande, såsom vålds- och narkotikabrott, tillgrepps- och skattebrott. Avsikten är också att mera inrikta polisarbetet på direkt brottsförebyggande verksamhet, bl. a. genom ökad fotpatrullering och flera kvarterspolisier.

Propositionen 1973:115 innehåller också vissa förslag om ökade statsbidrag till kommunerna under budgetåret 1973/74 för social jourverksamhet samt för vårdcentraler, behandlingshem och vård i enskilt hem för narkotikamissbrukare ävensom medel för nya behandlingsformer för narkotikamissbrukare. I denna del behandlas propositionen av socialutskottet (SoU 1973:18).

I samma proposition föreslås också en särskild lag om tillfälligt omhändertagande, som bl. a. ger polisen möjlighet att flytta minderåriga från skadliga eller farliga miljöer, och vissa lagändringar som syftar till att hindra eller försvåra rånangrepp mot banker och andra penninginrättningar genom effektivare säkerhetsåtgärder.

I syfte att komma till rätta med den brottslighet som i vissa fall förekommer i anslutning till s. k. sexklubbar och poseringsateljéer föreslås slutligen i propositionen 1973:115 att det i allmänna ordningsstadgan införs bestämmelser som bl. a. innebär att offentlig pornografisk föreställning inte får ges utan tillstånd av polismyndigheten.

I propositionen 1973:37 föreslås att medel anvisas för tio nya polismanstjänster för pass- och säkerhetskontroll i en ny charterhall på Arlanda flygplats.

I det följande behandlar utskottet i ett första avsnitt (punkterna 1–9) föreliggande förslag till särskilda åtgärder mot brottsligheten samt i ett andra avsnitt (punkterna 10–16) förslagen till medelsanvisning för polisväsendet för budgetåret 1973/74.

1. Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m.

Brottsligheten har i Sverige liksom i andra jämförbara länder under det senaste decenniet ökat kraftigt. Enligt årsstatistiken uppgick antalet brottsbalksbrott som har kommit till polisens kännedom år 1961 till i runt tal 282 000. År 1971 utgjorde antalet sådana brott enligt den preliminära månadsstatistiken – som erfarenhetsmässigt visar lägre siffror än årsstatistiken – nära 586 000. Även om föreliggande siffror för 1972 tyder på en viss nedgång i förhållande till 1971, är utvecklingen oroande. Särskilt allvarig är utvecklingen beträffande våldsbrottsligheten; en kraftig stegring kan noteras i fråga om rån mot banker och övriga penninginrättningar samt andra förmögenhetsbrott där våld eller hot om våld ingår. Samtidigt har förmärkts en tendens till användning av allt grövre våld och brutalare metoder. Utvecklingen kan belysas av antalet

väpnade rån de senaste åren. År 1968 uppgick antalet sådana brott till 20 medan motsvarande siffra för de fyra följande åren är 36, 52, 76 resp. 98. I bilden ingår också att ordningen och trivseln på allmänna platser och kommunikationsmedel försämrats, främst i storstäderna, samt att stölder och skadegörelse förekommer i ökad omfattning i affärer, belägna nära sådana platser. Kriminalitet och asocialitet har också i ökad utsträckning uppstått i anslutning till narkotikamissbruket och, i viss omfattning, även i samband med den verksamhet som bedrivs i s. k. sexklubbar och poseringsateljéer.

De förslag som framläggs i propositionen 1973:115 överensstämmer i allt väsentligt med brottskommissionens förslag och syftar till att snabbt komma till rätta med nu beskrivna missförhållanden. De innebär också ett fullföljande av statsmakternas kontinuerliga strävan sedan lång tid tillbaka att förbättra den direkt brottsförebyggande och den brottsbekämpande verksamheten, i första hand genom förstärkning och effektivisering av polisverksamheten.

Med hänsyn till den korta tid som stått till brottskommissionens förfogande -- mindre än tre månader -- har det inte varit möjligt för kommissionen att göra några mer omfattande eller ingående analyser av brottslighetens orsaker eller att göra någon samlad bedömning av samhällets insatser mot brott i ett längre perspektiv. Det är enbart fråga om förslag till mer omedelbara åtgärder. I denna begränsning ligger inte något avståndstagande till eller någon undervärdering av behovet av mer socialt präglade åtgärder som angriper bakomliggande orsaker till brott och ordningsstörningar. Tvärtom framhåller kommissionen att det är av största vikt att åtgärder vidtas i syfte att lösa de bakomliggande sociala problemen. Som närmare framgår av det följande framläggs också på grundval av kommissionens överväganden förslag till förstärkningar på den sociala sektorn. Kommissionen drar även upp riktlinjer för fortsatta insatser på olika områden.

Redan av vad nu sagts framgår att den kritik mot förslagen i stort som kommit till uttryck i motionen 1973:1977 och som främst går ut på att dessa innebär en prioritering av polisväsendet på socialvårdens bekostnad skjuter över målet. Ytterligare bör emellertid understrykas att de i propositionen framlagda förslagen inte står i motsatsförhållande till den grundsyn på brottslighetsbekämpningen som statsmakterna vid många tillfällen givit uttryck åt. Denna grundsyn innebär att kampen mot brottsligheten måste föras på en mycket bred front, där insatser krävs inte bara av samhället utan också av de enskilda medborgarna. I stor utsträckning är det fråga om åtgärder som ligger utanför vad som brukar betraktas som kriminalpolitik i gängse mening. Det är t. ex. insatser inom skolans område och inom ungdomsvården, åtgärder för att skapa bättre hem-, bostads-, arbets- och fritidsmiljöer, bättre social och kulturell service och över huvud taget åtgärder som är ägnade att förbättra betingelserna för grupper som är särskilt utsatta för risk att glida in i kriminalitet och annan asocialitet. Det gäller alltså initiativ, väsentligen i förebyggande syfte, vilka spänner över ett mycket brett fält och som till

väsentlig del först på längre sikt kan resultera i en varaktig minskning av brottsligheten.

Vad särskilt beträffar motionärernas önskemål om satsningar på den sociala sektorn finns det anledning framhålla att det inte har ankommit på brottskommissionen att behandla frågan om den kommunala socialvårdens omfattande uppgifter och principiella inriktning. Dessa frågor behandlas f. n. av socialutredningen. Vidare bör erinras om att propositionen i de delar den behandlas av socialutskottet innefattar förslag om ökade statsbidrag till kommunerna för social jourverksamhet samt för vårdcentraler, behandlingshem och vård i enskilda hem för narkotikamissbrukare ävensom medel för nya behandlingsformer för sådana missbrukare.

I anslutning till yrkandet i motionen 1973:1977 om förnyad bearbetning av det problem som brottsligheten utgör som social avvikelse vill utskottet också — utöver vad ovan anförts — erinra om att Kungl. Maj:t samtidigt med brottskommissionens tillsättande beslutat att ett centralt råd skall inrättas för samordning av samhällets insatser mot brott i ett mer långsiktigt perspektiv. Betänkande rörande rådets huvudsakliga arbetsuppgifter och organisation har nyligen lagts fram (Ds Ju 1973:6), och rådet kommer enligt vad som uppges i propositionen att inrättas inom kort. Bland de frågor som enligt utredningens mening påkallar särskild uppmärksamhet kan i detta sammanhang nämnas den enskildes medverkan i det brottsförebyggande arbetet, alkoholen som brottsfaktor, information för att ändra allmänhetens attityder och samarbetet mellan skola, polis och barnavård samt mellan socialnämnder och kriminalvård.

Under hänvisning till det anförda ansluter sig utskottet till grundtankarna i propositionen 1973:115 samt avstyrker det nyss berörda yrkandet i motionen 1973:1977 (yrkande 1).

Den grundläggande argumenteringen rörande brott och brottsbekämpning i de motioner, 1973:266, 1973:598 och 1973:599, på rättsvårdens område, som väcktes vid denna riksdags början och som utskottet i deras återstående delar behandlar i detta sammanhang, överensstämmer i stort med de av utskottet i det föregående anförda synpunkterna. Vissa säryrkanden i motionen 1973:598 behandlas av utskottet senare i detta betänkande (s. 17--20 och 29). I den utsträckning motionerna har avseende på den särskilda del av kriminalpolitiken som kriminalvården utgör har de av utskottet behandlats i samband med ställningstagandena till den genomgripande reform på kriminalvårdens område som beslutats tidigare detta år (prop. 1973:1, bil. 4, JuU 1973:15, rskr 1973:152). Den avvägning mellan angelägenheten av lagöverträdarnas anpassning till normalt samhällsliv och samhällets behov av skydd som innefattas i reformen ligger i linje med ställningstagandena ovan, och reformen utgör ett mycket viktigt led i den kamp på bred front mot brottsligheten som utskottet i det föregående framhållit som nödvändig.

Grundtankar i motionerna är att den brottsförebyggande verksamheten skall ges ökat utrymme i det kriminalpolitiska handlingsprogrammet och att ett förbättrat samarbete härvidlag måste komma till stånd inte bara mellan samhällets rättsvårdande instanser utan på ett

vidare fält där även hemmen, skolan, ideella organisationer, fackföreningar, arbetsgivare m. fl. aktiveras att delta. Utskottet, som i enlighet med vad ovan anförts ansluter sig till dessa synpunkter, vill erinra om att huvuduppgiften för det ovannämnda centrala rådet avses bli att på det brottsförebyggande planet samordna samhällets och enskildas insatser mot brott. Beträffande särskilt samarbetet mellan barnavårdsnämnd, skola och polis, som också berörs i den ovan behandlade motionen 1973:1977, bör framhållas att departementschefen i propositionen 1973:115 (s. 35) aviserar en särskild undersökning huruvida intentionerna bakom det särskilda cirkuläret (1970:513) om intensifierat samarbete mellan barnavårdsnämnd, skola och polis realiserats i praktiken. Utskottet -- som anser det angeläget att det i ökad utsträckning inrättas samarbetsorgan av det slag som avses i cirkuläret -- vill uttrycka sin tillfredsställelse över att denna undersökning kommer till stånd. Liksom departementschefen vill utskottet också betona värdet av att samrådsorganen ägnar den viktiga frågan om samarbetsformerna mellan polis och socialarbetare särskild uppmärksamhet med sikte på att söka finna de mest ändamålsenliga samarbetsformerna. Den särskilda frågan om förhållandet mellan polisen och allmänheten behandlar utskottet i ett senare avsnitt (punkt 9).

I samband med överväganden rörande behovet av en översyn av skilda straffbestämmelser har brottskommissionen till särskild bedömning tagit upp frågan om böter bör bibehållas i straffskalan för våld eller hot mot tjänsteman om brottet är ringa (prop. 1973:115 s. 97). För en lagändring kan enligt kommissionen bl. a. anföras att en viss tendens synes ha förmärkts i underrättspraxis att bedöma även våld mot polis, som inte varit bagatellartat, såsom ringa våld mot tjänsteman och alltså förskyllande enbart böter. Å andra sidan framhåller kommissionen att det finns fall av ringare våld mot tjänsteman, där omständigheterna exempelvis på grund av provocerande uppträdande från tjänstemannens sida är så mildrande att ett fängelsestraff skulle vara stötande. Enligt kommissionen kan böter därför inte undvaras i straffskalan.

Som kommissionen framhåller är bötesstraffet för ringa våld eller hot mot tjänsteman endast avsett för undantagsfall, och den nyssnämnda tendensen att bedöma även icke bagatellartat våld som ringa synes stå i mindre god överensstämmelse med gällande rätt som den kommit till uttryck i överrättspraxis.

Med anledning härav och med hänsyn till det ökade antalet fall av våld mot polisman och till vikten av att såväl polismän som andra tjänstemän i utsatt ställning får det stöd i sin verksamhet som lagstiftarna avsett vill utskottet understryka kommissionens uttalande att det får förutsättas att riksåklagaren följer utvecklingen och vid behov ingriper så att praxis på detta område kan visa önskvärd enhetlighet.

2. Förenklade handlägningsformer m. m.

I anledning av önskemålen i motionen 1973:266 om en effektivisering av rättsvården, särskilt av utredningsförfarandet beträffande bl. a. den omfattande trafikbrottsligheten, kan utskottet upplysa att den försöksverksamhet i anledning av trafikmålskommitténs förslag, som motionärerna apostroferar, f. n. är föremål för uppföljning och utvärdering. Rikspolisstyrelsen räknar enligt vad utskottet erfarit med att anvisningar för ett förenklat utredningsförfarande kan föreligga omkring kommande årsskifte. I sammanhanget bör även erinras om att åtalsrättskommitténs utredningsarbete är inriktat på bl. a. frågorna om åtalsunderlåtelse och möjligheterna att begränsa förundersökning vid lindrigare brott. Framhållas kan också att arbetet inom 1968 års brottmålsutredning bl. a. syftar till förenklade och mer rationella handlägningsformer inom rättsväsendet.

Med hänsyn till vad utskottet sålunda och under föregående punkt anfört saknas anledning till några särskilda tillkännagivanden för Kungl. Maj:t i enlighet med önskemålet i motionen 1973:266. Inte heller synes erforderligt att överlämna motionen 1973:599 till det ovannämnda centrala rådet, vars verksamhet i betydande utsträckning torde bli inriktad på de frågor som behandlas i motionen. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna i de delar de behandlas under denna och föregående punkt (yrkande D resp. yrkande 3).

I anslutning till vad nyss sagts rörande åtalsunderlåtelse och förenklad handläggning vid vissa lindrigare brott vill utskottet i likhet med brottskommissionen understryka att dylika åtgärder inte innebär att samhället accepterar ifrågavarande gärningar. Uttalandet har särskilt avseende på butikssnatterier. De nya riktlinjerna för handläggningen av dessa förseelser synes ha missuppfattats av många; en utbredd uppfattning tycks vara att butikssnatteri inte är straffbart när det stulnas värde är mindre än tjugo kronor. I likhet med brottskommissionen finner utskottet det angeläget att man genom information kan rätta till detta och liknande missförstånd.

I sammanhanget vill utskottet också med tanke särskilt på de unga lagöverträdarna understryka angelägenheten av att tiden mellan en begången brottslig handling och myndigheternas slutliga ställningstagande blir så kort som möjligt. Utskottet delar kommissionens uppfattning att åtgärder bör vidtas som möjliggör att samtliga berörda myndigheter, dvs. polis, åklagare, barnavårdsnämnder och domstolar, kan behandla förekommande ärenden med erforderlig skyndsamhet så att nödvändiga stöd- och hjälpinsatser sätts in på ett så tidigt stadium som möjligt. De närmare övervägandena härvidlag skulle som framhålls i motionen 1973:598 (1973:241) kunna anförtros det centrala rådet som enligt det ovannämnda betänkandet avses med förtur ta upp frågor rörande ungdomsbrottsligheten och olika samarbetsfrågor på rättsvårdsområdet. Den i samma motion i detta sammanhang framförda tanken på jourdomstolar – en tanke som i ett vidare perspektiv också framförts av brottskommissionen – kan dock utskottet inte ställa sig bakom.

I sistnämnda motion liksom i motionen 1973:1975 aktualiseras också frågan om införande av en ny påföljd för unga lagöverträdare i form av kortvarigt frihetsberövande. Utskottet avstyrker motionärernas förslag under hänvisning till tidigare ställningstaganden av riksdagen (se 1LU 1970:5). Det behov som en sådan påföljd främst avser att fylla är i erforderlig utsträckning tillgodosett genom brottsbalkens regler om anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn samt – i fråga om det yngre klientelet – genom barnavårdslagens bestämmelser om omhändertagande för utredning och intagning på ungdomsvårdsskola.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1973:598 och 1973:1975 i nu berörda delar (yrkande 2 b resp. yrkande 5).

3. *Permission från fängvårdsanstalt m. m.*

I motionen 1973:1975 tas också upp de av 1972 års riksdag godkända riktlinjerna för den kriminalpolitiska behandlingen av vissa kategorier lagöverträdare som dömts till långvariga frihetsstraff för brott av viss beskaffenhet (prop. 1972:67, JuU 1972:14, rskr 1972:213). Dessa riktlinjer tog närmast sikte på den organiserade yrkesmässiga kriminalitet, ofta med internationell anknytning, som på senare år vunnit insteg här i landet. Särskilt nämndes den grova illegala narkotikahandlingen och den verksamhet som bedrivs av internationella bedragarligror. Det framhölls som angeläget att lagöverträdare, som tillhörde dessa kategorier och beträffande vilka risken för rymningar och fortsatt brottslig verksamhet av särskilt samhällsfarlig natur var uppenbar samtidigt som samhälleliga stödåtgärder kunde förväntas sakna effekt, inte skulle beviljas permissioner eller få förmånen av vård i öppen anstalt i samma omfattning som hittills. Även möjligheterna till villkorlig frigivning efter halva straffverkställighetstiden borde användas med största återhållsamhet. För att möjliggöra en enhetlig bedömning överfördes beslutsfunktionen i fråga om placering i öppen anstalt och korttidspermission i vissa fall till kriminalvårdsstyrelsen beträffande personer som dömts till fängelse i minst två år eller internering med en minsta tid av två år eller däröver.

Enligt motionärerna finns det skäl att öppna möjligheter till en mera restriktiv behandling av personer som tillhör ovannämnda kategorier brottslingar även om de inte dömts till så stränga straff som två års fängelse. Härigenom skulle, framhåller motionärerna, kunna åstadkommas en mer långtgående differentiering av kriminalvårdsklientelet, vilket är nödvändigt om en human grundsyn beträffande kriminalvården skall kunna bibehållas. Den föreslagna ordningen bör enligt motionärerna ej tillämpas schematiskt, utan vid bedömning av det klientel som skall underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning bör självfallet stor hänsyn tas till den enskildes ställning, sinnelag och relationer.

I anledning av vad motionärerna sist anført vill utskottet erinra om att utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande (JuU 1972:14) betonade angelägenheten av att inskränkningarna begränsades till det

speciella, brottsfixerade klientel som har bedömts vara oåtkomligt för en aktiv, resocialiserande kriminalvård. Avgörandena huruvida permission och placering i öppen anstalt skall beviljas har inte förutsatts komma att ske efter schematiska grunder. Riksdagens ställningstagande utesluter inte heller att i det enskilda fallet hänsyn tas till särskilda förhållanden.

För flertalet intagna är möjligheterna till permission och placering på öppen anstalt omistliga inslag i behandlingen om det primära syftet med kriminalvården, den dömdes återanpassning i samhället, skall kunna förverkligas. Med hänsyn härtill är det självfallet av yttersta vikt att den intagne ej underkastas en mera restriktiv behandling i dessa hänseenden än som är oundgängligen nödvändigt.

Hittills föreligger knappt ett års erfarenheter av de nya reglerna. Underlaget är därför enligt utskottets mening otillräckligt för en bedömning av reglernas ändamålsenlighet. I än högre grad gäller detta behovet av ytterligare åtgärder. Beaktas bör också att den av årets riksdag godkända reformen av kriminalvårdens organisation och verksamhet (prop. 1973:1, bil. 4, JuU 1973:15, rskr 1973:152) innebär ökade möjligheter till differentiering av anstaltsklientelet samt att i motionen upptagna frågor ånyo kan förväntas bli föremål för riksdagens prövning i samband med behandlingen av en till innevarande års höstsession aviserad proposition rörande de ändringar i bl. a. brottsbalken och lagen om behandling i fångvårdsanstalt som betingas av nyssnämnda reform.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 6).

4. Samhällets kostnader för brott

I motionen 1973:598 (1973:241) behandlas också frågan om samhällets kostnader för brott. Motionärerna yrkar att rikspolisstyrelsen ges i uppdrag att göra sammanställningar och beräkningar över vad brottsligheten kostar den enskilde med utgångspunkt i till polisen inkomna anmälningar om brott.

Rättsväsendets del av de totala kostnaderna för samhällets åtgärder mot brott redovisas i det inledande avsnittet i bilaga 4 till årets statsverksproposition. Med utgångspunkt i siffrorna för budgetåret 1972/73 och med vissa förenklingar och begränsningar anges kostnaderna inom olika åtgärdsgrupper till följande belöpp:

Förebyggande åtgärder	16	milj. kr.
Övervakning av regelefterlevnaden	692	milj. kr.
Brottsutredning och andra åtgärder		
i brottmålsförfarandet	606	milj. kr.
Verkställandet av påföljder	241	milj. kr.
Rehabiliterande åtgärder	131	milj. kr.
Forskning och utveckling	1,4	milj. kr.

Vid fördelning av anslagen för rättsväsendets kostnader på verksamhetsgrenar erhålls för samma budgetår följande uppställning:

Polisväsendet	1 102 milj. kr.
Kriminalvården	373 milj. kr.
Domstolsväsendet	133 milj. kr.
Åklagarväsendet	81 milj. kr.

I anslutning till siffrorna bör, som departementschefen framhåller, påpekas att insatser som har direkt eller indirekt betydelse för att hindra brottslighet görs på många samhällsområden och berör även andra verksamhetsområden än justitiedepartementets. Det föreligger därför naturligen svårigheter att göra en säker bedömning av samhällets totala kostnader för åtgärder mot brott. Än svårare är det att beräkna samhällets totala kostnader för brott, innefattande de skadelidandes kostnader. I motionen hänvisas till vissa försök som gjorts inom rikspolisstyrelsen i detta hänseende. Härom kan sägas att det vid polisbyrå II inom rikspolisstyrelsen kontinuerligt pågår insamling och sammanställning av sådana uppgifter som motionärerna avser. Frågan behandlas även inom samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet och har även uppmärksammats av försäkringsbolagen, som försökt beräkna kostnaderna för vissa typer av skador. Även om andra värderingar än rent ekonomiska ytterst blir avgörande i kampen mot kriminalitet, finns det som brottskommissionen uttalar anledning att intensifiera arbetet med att undersöka vad den samlade brottsligheten kostar. Något särskilt uppdrag åt rikspolisstyrelsen i detta hänseende i enlighet med motionärernas förslag erfordras dock inte. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1973:598 i denna del (yrkande 2 c).

5. Särskilda åtgärder för att förebygga rån mot penninginrättningar

Mot bakgrund av den fortlöpande ökningen under senare år av antalet rån mot banker och andra penninginrättningar läggs i propositionen 1973:115 fram förslag till ändringar i lagarna om bankrörelse, sparbanker och jordbrukskasserörelsen som syftar till att förhindra eller försvåra sådan brottslighet. Ett genomförande av förslagen innebär att bankinspektionen får uttrycklig rätt att meddela föreskrifter om brottsförebyggande åtgärder, exempelvis hur banklokaler bör utformas eller utrustas.

Utskottet delar uppfattningen att särskilda åtgärder är erforderliga för att stävja den ofta mycket grova rånbrottslighet som riktar sig mot banker och andra penninginrättningar. Anledning finns till antagande att bristande skyddsanordningar bidragit till den oroväckande ökningen av denna brottslighet. Med hänsyn till att som framhålls i propositionen de skyddsåtgärder som åstadkommits på frivillig basis inte haft tillräcklig effekt finner utskottet det erforderligt att berörda institutioner lagstiftningsvägen åläggs att vidta vissa brottsförebyggande åtgärder.

Utskottet, som inte har någon erinran mot förslagets närmare utformning, utgår från att bankinspektionen vid utfärdandet av föreskrifter i erforderlig mån samråder med rikspolisstyrelsen och berörda

bankinrättningar och därvid beaktar bl. a. det behov av differentiering som kan föreligga med hänsyn till geografisk belägenhet, kundfrekvens och andra faktorer. Utskottet förutsätter vidare att erforderliga föreskrifter i fråga om postlokalernas inredning och utrustning kommer att utfärdas av Kungl. Maj:t.

6. Tillfälligt omhändertagande

Enligt 17 § polisinstruktionen (1972:511) skall polisman, om det är nödvändigt för att upprätthålla allmän ordning, tillfälligt omhänderta den som genom sitt uppträdande stör ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna. Sådant omhändertagande skall även ske när det fordras för att avvärja straffbelagd handling.

I barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall samt i utlänningslagen (1954:193) finns bestämmelser som innebär att polisstyrelse i avbidan på ställningstagande av annan myndighet kan besluta omhänderta någon för att underlätta att lämplig vård sätts in eller annan åtgärd vidtas. I anslutning till dessa bestämmelser finns i 18 § polisinstruktionen föreskrifter som gör det möjligt för polisman att i sådant fall göra ett tillfälligt omhändertagande i avbidan på polisstyrelsens beslut, om dröjsmål med omhändertagandet innebär fara för den omhändertagnes eller annans liv eller hälsa eller fara i annat hänseende.

I propositionen 1973:115 föreslås att förutsättningarna för omhändertagande regleras i en särskild lag om tillfälligt omhändertagande. Förslaget innebär att de nuvarande bestämmelserna i polisinstruktionen om förutsättningar för omhändertagande i oförändrat skick överförs till den särskilda lagen samt att polisman i vissa nödfallsliknande situationer skall kunna ombesörja att barn, som kan antas vara under 15 år, skyndsamt flyttas från en skadlig eller farlig miljö, där de påträffas. Har omhändertagandet avsett person som genom sitt uppträdande stört allmän ordning eller utgjort omedelbar fara för denna, skall enligt förslaget utredning göras beträffande den omhändertagnes levnadsförhållanden, dock endast i den mån behov av sådan utredning kan antas föreligga. Utredningens syfte skall vara att utröna om den omhändertagne är i behov av hjälp- eller stödinsats från samhällets sida. Sådan utredning skall om möjligt göras av social myndighet. I förslaget upptas också en bestämmelse av innehåll att den som omhändertagits på nyssnämnda grunder skall friges så snart utredning och förhör slutförts och anledning föreligger att den omhändertagne ej längre kommer att utgöra omedelbar fara för allmän ordning och säkerhet, dock senast inom sex timmar efter omhändertagandet. I övrigt innehåller förslaget vissa bestämmelser om förfarandet vid omhändertagande som nära ansluter sig till nu gällande regler i polisinstruktionen.

I motionen 1973:1977 påpekas att polisen med stöd av bestämmelserna i polisinstruktionen redan har de nödvändiga befogenheterna för att upprätthålla allmän ordning och göra de tillfälliga omhändertaganden

som är erforderliga. Motionärerna anser därför att den föreslagna lagen inte är nödvändig eller önskvärd samt att erforderliga preciseringar och ändringar kan ske i gällande lagstiftning. Särskilt allvarligt är enligt motionärernas uppfattning att ett omhändertagande på grund av ordningsstörande uppträdande skall föranleda utredning om vederbörandes personliga förhållanden och därigenom medföra registrering och negativa konsekvenser för dennes framtid. Som den viktigaste invändningen mot lagförslaget anger motionärerna att det riktar sig mot de avvikande eller underprivilegerade och på grund härav kommer att ytterligare fördjupa konflikten mellan dem som är socialt välanpassade och dem som är utslagna eller håller på att bli utslagna. Slutligen påtalar motionärerna att den föreslagna sextimmarsregeln medger en oinskränkt poliskontroll av vederbörande utan att misstanke om brott föreligger. Motionsyrkandet innebär avslag på lagförslaget.

Utskottet vill till en början framhålla att frihetsberövande åtgärder alltid utgör ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten. Redan från rättssäkerhetssynpunkt talar därför såsom departementschefen framhåller starka skäl för att förutsättningarna för och förfarandet vid omhändertagande regleras i lag och inte som hittills i polisinstruktionen. Utskottet vill understryka att de förutsättningar för tillfälliga omhändertaganden som anges i polisinstruktionen bibehålls oförändrade i den nya lagen. Att polisman därjämte ges befogenhet att ta hand om barn under 15 år som påträffas under förhållanden vilka uppenbarligen innebär en överhängande och allvarlig risk för barnets hälsa eller utveckling framstår enligt utskottets mening som i hög grad motiverat. Bestämmelsens uteslutande syfte att undanröja ett faromoment framgår av skyldigheten för den som verkställer åtgärden att skyndsamt överlämna barnet till föräldrar, annan vårdnadshavare eller barnavårdsnämnd. Om barnet inte utan onödig omgång kan överföras till vårdnadshavare skall polismannen som kommissionen framhåller i första hand föra barnet till barnavårdsnämndens lokaler eller någon plats där social jourverksamhet pågår. Upphåll på polisstation bör sålunda inte komma i fråga annat än i nödfall och då endast mycket tillfälligt.

I anslutning härtill vill utskottet erinra om att vid tillämpningen av bestämmelserna om omhändertagande liksom vid all annan polisverksamhet gäller enligt den allmänna bestämmelsen i 16 § polisinstruktionen – att polisman inte får använda strängare medel än förhållandena kräver samt att han i första hand bör söka vinna rättelse genom upplysningar och anmaningar. De nya bestämmelserna bör således endast tillämpas när den aktuella situationen inte kan lösas på annat sätt, exempelvis genom att polismannen kan förmå vederbörande att självmant återvända till sitt hem eller genom omedelbart ingripande från företrädare för barnavården.

Ett ordningsstörande beteende, som föranleder omhändertagande, torde i många fall vara en direkt följd av ett påbörjat eller utbildat missbruk av alkohol eller narkotika eller av annan social missanpassning. Med hänsyn härtill anser utskottet det värdefullt att – såsom föreslås i

propositionen — tiden för ett omhändertagande kan utnyttjas på ett meningsfullt sätt genom förberedande av åtgärder eller etablerande av kontakter som kan bli till hjälp eller stöd för den omhändertagne. Ett infriande av denna målsättning kräver en närmare utredning angående den omhändertagnes personliga förhållanden och aktuella situation.

En sådan utredning skall enligt förslaget endast ske om behov därav föreligger och skall inte göras mer omfattande än vad sakens beskaffenhet kräver. Betydelsefullt är enligt utskottets mening att utredningen handhas av socialvårdens personal och då helst inom ramen för en särskild jourverksamhet i direkt anslutning till de lokaler dit den omhändertagne förs. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att medel i propositionen föreslås bli ställda till socialstyrelsens förfogande för försök med social jourverksamhet. Med hänsyn till svårigheterna att framför allt på mindre orter åstadkomma en fungerande jourverksamhet torde det som kommissionen framhåller inte kunna undvikas att i en del fall utredningen kommer att utföras eller i vart fall påbörjas av polispersonal. Utskottet vill emellertid betona vikten av att den avsedda jourverksamheten från socialvårdens sida kommer till stånd i så stor omfattning som möjligt. Att så sker är av väsentlig betydelse inte bara från utredningssynpunkt utan också för att lagstiftningen över huvud taget skall få avsedd tillämpning och effekt.

Av vad ovan sagts framgår att förekommande utredning inte är avsedd att vara någon polisutredning i detta ords egentliga bemärkelse utan en socialt inriktad undersökning syftande till att utröna den omhändertagnes eventuella behov av stöd- eller hjälpinsatser från samhällets sida. I anledning av uttalandena i motionen bör också framhållas att ett omhändertagande för ordningsstörande uppträdande inte skall noteras i rikspolisstyrelsens register eller register som förs av polischef. Av naturliga skäl måste emellertid ett så viktigt ingrepp i den enskildes integritet som omhändertagandet utgör på något sätt dokumenteras bl. a. för att underlag skall finnas för en eventuell senare bedömning av om fel eller försummelse begåtts eller för ställningstagande till eventuella skadeståndskrav. Enligt vad utskottet inhämtat upprättas i samband med omhändertagandet endast en handling, benämnd arrestantblad, vari införs bl. a. den omhändertagnes namn, anledningen till åtgärden, tiden för frihetsberövandet samt eventuella beslut av vakthavande befäl. Denna handling är inte avsedd att utnyttjas för registerändamål.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att de i motionen uttalade farhågorna för negativa konsekvenser av utredningen saknar fog. Tvärtom torde, som delvis framgått av det föregående, utredningen i många fall komma att leda till värdefulla hjälp- och stödåtgärder.

I polisinstruktionen finns inte någon tidsgräns för hur länge en omhändertagen högst får kvarhållas. Det framhålls endast i 20 § första stycket att en person får hållas i förvar bara så länge han utgör en omedelbar fara för allmän ordning och säkerhet. En maximitid är därför starkt motiverad redan av rättssäkerhetsskäl. För att möjlighet bör finnas till omhändertagande under något längre tid än som i dag är vanligt talar

att en utredning av ovannämnt slag kan förväntas påkalla ett inte alltför kortvarigt omhändertagande. Hänsyn till allmän ordning och säkerhet kan också i särskilda fall kräva att omhändertagandet omfattar mer än ett par timmar. Utskottet vill dock framhålla att den omständigheten att maximitiden för frihetsberövande bestäms till sex timmar självfallet inte får föranleda att den omhändertagne kvarhålls längre än som är oundgängligen erforderligt av utrednings- eller ordningsskäl. Avsikten med införandet av sextimmarsreglen är som kommissionen framhåller inte att åstadkomma någon generell höjning av tiden för omhändertagande utan att undanröja den osäkerhet som nuvarande regel i polisinstruktionen gett upphov till i den praktiska tillämpningen.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet bifall till det genom propositionen framlagda förslaget till lag om tillfälligt omhändertagande och avstyrker bifall till motionen 1973:1977 i denna del (yrkande 2).

7. Sexklubbar och poseringsateljéer

I propositionen 1973:115 framläggs för riksdagens yttrande förslag till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617) samt förslag till kungörelse om ändring i förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m.

Förslaget till ändring i allmänna ordningsstadgan innebär att offentlig pornografisk föreställning kommer att jämföras med sådana offentliga tillställningar för vilkas anordnande nu krävs särskilt tillstånd av polismyndighet, exempelvis cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen och uppvisning i professionell brottning. Person under aderton år skall ej få medverka i pornografisk föreställning. Genom en särskild föreskrift fastslås vidare att det vid sådan föreställning inte skall få förekomma förråande sexuella eller sadistiska beteenden. Slutligen innebär förslaget att i straffskalan i 29 §, vid sidan av normalstraffet böter, införs fängelse i högst sex månader med tanke i första hand på överträdelse av de föreslagna nya bestämmelserna.

Ändringarna i allmänna ordningsstadgan föreslås träda i kraft den 1 oktober 1973.

Förslaget till ändring i förordningen med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar innebär att för uppsåtlig överträdelse av förbudet att offentligen visa film, som ej godkänts av statens biografbyrå, skall kunna ådömas ej blott liksom hittills böter utan även fängelse i högst sex månader. Vidare föreslås att film och utrustning som använts i strid mot förbudet skall förklaras förverkade, om det ej är uppenbart obilligt. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1973.

I motionen 1973:1975 framhålls att de negativa följderna av verksamheten vid sexklubbar och poseringsateljéer motiverar att området för den enskildes rätt att bestämma vilka framställningar i olika media han vill ta del av görs snävare. Enligt motionärerna kan det inte göras gällande att bevistandet av pornografiska föreställningar är en medborgerlig rättighet, som ej får trädas för när. Motionärerna yrkar därför att lagtexten ändras

så att därav framgår att pornografisk föreställning ej får innehålla samlag.

Den verksamhet som bedrivs vid sexklubbar och poseringsateljéer medför obestriddligen stora risker för att de personer som är engagerade i verksamheten hamnar i kriminalitet eller asocialitet. Även vissa arter av brottslighet är som närmare framgår av brottskommissionens betänkande erfarenhetsmässigt förknippade med sådan verksamhet. Härtill kommer att verksamheten ofta medför andra missförhållanden, t. ex. sanitär olägenhet för kringboende. Mot bakgrund härav ser utskottet med tillfredsställelse att myndigheterna genom föreskrift om tillståndsvång får bättre möjligheter än för närvarande att kontrollera offentliga föreställningar av detta slag.

I fråga om vad som bör tillåtas förekomma vid pornografisk föreställning vill utskottet inledningsvis erinra om följande.

Vid 1970 års riksdag behandlades förslag till ändringar i bl. a. brottsbalken och tryckfrihetsförordningen, som syftade till en utvidgning av yttrande- och tryckfriheten i vidare bemärkelse (prop. 1970:125, 1LU 1970:47, rskr 1970:267, KU 1970:39, rskr 1970:312). Ändringarna i brottsbalken innebar att det tidigare straffstadgandet om sårande av tukt och sedlighet i 16 kap. 11 § upphävdes och ersattes med ett förbud mot spridning av pornografisk bild.

Under förarbetena till lagstiftningen diskuterades ett mer vidsträckt spridningsförbud, som bl. a. skulle omfatta sedlighetssårande framställningar genom visning av film och framförande av teaterpjäser, samt frågan om införande av en yttersta gräns för vad sådana framställningar får innehålla.

Departementschefen betonade i propositionen 1970:125 att en viktig synpunkt är att den enskilde i vidaste möjliga omfattning själv bör få bestämma vilka framställningar i skrift, bild eller andra media han vill ta del av. Enligt departementschefen kan man i regel räkna med att allmänheten genom recensioner och genom den allmänna debatt som regelmässigt förekommer kring program av det slag det här gäller får klart för sig vad slags föreställning e. d. det rör sig om i varje särskilt fall. Departementschefen avvisade därför tanken på ett spridningsförbud i fråga om dessa media samt införande av en yttersta gräns för pornografiska framställningar. Av samma skäl kunde departementschefen ej heller biträda ett förslag från lagrådet om införande i allmänna ordningsstadgan av ett förbud mot förekomsten vid offentlig föreställning av förråande sexuella eller sadistiska beteenden men tillade att frågan kunde tas upp till förnyad prövning om de farhågor lagrådet anfört besannades.

Första lagutskottet framhöll i sitt av riksdagen godkända betänkande att det skett en påtaglig förskjutning i uppfattningen om vad som skall anses sära tukt och sedlighet; många företeelser som tidigare bedömdes som sedlighetssårande betraktas i dag som fullt acceptabla. Enligt utskottets mening var det angeläget att ifrågavarande lagbestämmelser bringades i överensstämmelse med de nya etiska värderingarna. Vägledande borde enligt utskottet vara att andra inskränkningar i yttrandefriheten, vare sig det gällde pornografi eller annat, inte borde göras än de

som var nödvändiga för att värna om betydande allmänna eller enskilda intressen.

Den grundtanke som låg bakom 1970 års lagstiftning på yttrande- och tryckfrihetsrättens område, nämligen att den enskilde i vidaste möjliga utsträckning själv bör få bestämma vilka framställningar han vill ta del av och vilka aktiviteter han vill ägna sig åt, är enligt justitieutskottets mening allttjämt bärande. Såväl förslaget i propositionen om förbud mot pornografiska tillställningar som innehåller förråande sexuella eller sadistiska beteenden som motionärernas förslag om förbud mot förekomsten av samlag vid sådana tillställningar kan sägas i viss mån stå i strid med denna princip. Utvecklingen av verksamheten i de s. k. sexklubbarna motiverar dock en viss skärpning i syfte att förhindra en fortsatt ogynnsam utveckling. Utskottet har därför intet att erinra mot den i propositionen föreslagna bestämmelsen att pornografisk föreställning ej får innehålla förråande sexuella eller sadistiska beteenden. Tillräcklig anledning att bifalla det längre gående motionsförslaget föreligger däremot ej; effekten av de i propositionen föreslagna åtgärderna bör avvaktas innan ställning tas till behovet av ytterligare åtgärder.

Utskottet tillstyrker således propositionen i nu berörd del och avstyrker motionen 1973:1975 i vad gäller förslaget till ändring i allmänna ordningsstadgan (yrkande 4).

8. Plan för förstärkning av polisverksamheten

Utskottet har i det föregående uttalat sin principiella anslutning till uppfattningen att kraftfulla åtgärder behövs både för att minska brottsligheten och för att skapa bättre ordning och trivsel på allmänna platser. De i propositionen 1973:115 i detta syfte framlagda förslagen går främst ut på att förstärka den direkt brottsförebyggande och den brottsbekämpande verksamheten, i första hand genom effektivisering av polisverksamheten. I likhet med brottskommissionen och departementschefen anser utskottet att de krav som bör ställas på en effektiv polisverksamhet inte kan upprätthållas utan en väsentlig personalförstärkning.

Efter polisväsendets förstatligande har skett en kontinuerlig och mycket kraftig förstärkning av de personella och tekniska resurserna inom polisväsendet. Inte minst betydelsefulla har varit strävandena att genom rationella arbetsmetoder och utnyttjande av tekniska hjälpmedel kompensera den, trots förstärkningarna, bristande tillgången på personal. Föreliggande förslag skall ses som en uppföljning av denna kontinuerliga upprustning, nu intensifierad av den oroande brottslighetsutvecklingen.

Mot bakgrund av vad nu sagts har utskottet ingen erinran mot departementschefens förslag att polisväsendet tillförs 400 polismanstjänster under vart och ett av de tre närmaste budgetåren. Antalet, som i betydande utsträckning tillgodoser det behov av förstärkningar som angivits av landets polischefer och länsstyrelser, grundar sig på ingående överväganden av kommissionen om rekryteringsmöjligheterna och perso-

nalavgången inom polisväsendet. Att förstärkningarna sker under en treårsperiod har som kommissionen närmare utvecklar åtskilliga fördelar av praktisk natur.

Anledning finns i sammanhanget att erinra om de rekryteringsfrämjande åtgärder som föreslås i propositionerna 1973:1 och 1973:115 och de åtgärder i övrigt som i samma syfte vidtagits under senare tid. Sålunda föreslår Kungl. Maj:t – på grundval av de överväganden i syfte att förbättra arbetsförhållandena för polisen i Stockholm som redovisas i betänkandet (Ds Ju 1972:33) Polisen i Stockholm samt i enlighet med förslag av brottskommissionen – att för budgetåret 1973/74 medel anvisas för nio nya tjänster i den lokala polisorganisationen som rekryteringskonsulent och för en ny handläggartjänst vid rikspolisstyrelsens rekryteringssektion. Bland åtgärderna i övrigt kan nämnas att förslag i det nyssnämnda betänkandet om direkta ekonomiska förbättringar nyligen lett till att bl. a. rekryteringslönen höjts och att genom revision av hittillsvarande patrulleringstillägg ett stort antal polismän inte endast i storstadsdistrikten utan även i vissa andra större distrikt fått bättre ekonomiska förmåner.

Förutom rekryteringseffekter torde de nyssnämnda rekryteringsfrämjande åtgärderna få stor betydelse när det gäller att komma till rätta med den vakanssituation som framför allt i Stockholm har vållat avsevärda svårigheter såväl från arbetsgivarsynpunkt som för de enskilda polismännen. Tillsammans med personalförstärkningarna, av vilka såvitt gäller budgetåret 1973/74 enligt Kungl. Maj:ts förslag mer än 100 polismans-tjänster är avsedda för Stockholms polisdistrikt, bör åtgärderna också verksamt kunna bidra till att åstadkomma en förbättring av arbetsförhållandena i vidsträckt bemärkelse för polisen i Stockholm. Önskemålen härom i motionen 1973:268 får med dessa uttalanden väsentligen anses tillgodosedda. Ytterligare bör dock framhållas att det förhållande att vissa förbättringar skett inte får föranleda att arbetsmiljö- och trivselfrågorna i detta polisdistrikt nu lämnas obeaktade; de bör här – liksom i andra distrikt – uppmärksamt följas av polisedningen i samråd med personalorganisationerna.

I fråga om den allmänna inriktningen av de ovan angivna personalförstärkningarna vill utskottet till en början anföra följande. Som kommissionen uttalat har en effektiv, smidig och konsekvent genomförd polisövervakning en stor brottsförebyggande effekt. En ändamålsenlig övervakningsverksamhet har dessutom positiva återverkningar inte bara på omfattningen av de arbetsuppgifter som ankommer på andra enheter inom polisväsendet utan också på andra samhällsområden. Redan detta förhållande talar för att personella förstärkningar i betydande utsträckning bör tillföras övervakningssidan. Härför talar också den ökade användning av fotpatrullering och utökning av kvarterspolisverksamheten som innefattas i Kungl. Maj:ts förslag och som utskottet närmare behandlar i det följande (punkt 9).

Som framhålls i motionen 1973:611 är det också viktigt att trafikövervakningen – som fullgörs vid ordningsavdelningarnas trafik-

sektioner och vid länstrafikgrupperna – uppmärksammas när det gäller behovet av resursförstärkningar. Att polisens trafikövervakning spelar en mycket viktig roll i trafiksäkerhetsarbetet torde det numera råda allmän enighet om.

I fråga om spanings- och utredningsverksamheten kan konstateras att den successiva ökningen av antalet brottsbalksbrott medfört en kraftigt ökad arbetsbörda vid kriminalavdelningarna. I följd härav är – trots personalförstärkningar, överföring av arbetsuppgifter till icke polisutbildad personal och andra rationaliseringsåtgärder – arbetsbalanserna på många håll icke acceptabla. En väsentlig synpunkt i detta sammanhang är att ökade resurser att utreda brott – även av mindre allvarlig karaktär – kan göra det möjligt att bryta en utveckling mot grövre brottslighet. Ilöge upptäcktsrisk är också en viktig brottsavhållande faktor. Under hänvisning till det anförda finner utskottet att även utrednings- och spanings- sidan bör tillföras personalförstärkningar. Utskottet har ingen erinran mot att som brottskommissionen förordar förstärkningarna i första hand inriktas på försök att komma till rätta med vissa slag av brottslighet som framstår som särskilt oroande: grova vålds- och narkotikabrott, koppleri och annan brottslighet som kan förekomma i anslutning till sexklubbar och poseringsateljéer, häleriverksamhet och grova bedrägeri- och skattebrott. Det bör dock uppmärksammas att brottslighet av nu nämnt slag i betydande utsträckning är en storstadsföreteelse. Den angivna inriktningen skulle därför innebära en stark prioritering av de stora och medelstora distrikten. För att även övriga distrikts behov av förstärkning skall kunna tillgodoses, måste således även andra fördelningsgrunder tillämpas. Utskottet förutsätter att så sker.

I anslutning till det sist sagda vill utskottet instämma i brottskommissionens förslag om en kraftig förstärkning av den undervisning i lag och rätt, vari polisen, i första hand personalen vid spaningsrotlar, medverkar. Sådan undervisning har en enligt utskottets mening betydande preventiv effekt och kan också, framför allt om den anförtrors kvarterspoliser eller polismän i lokalvaktområden, grundlägga ett förtroendefullt förhållande mellan ungdomen och polisen. På liknande skäl ansluter sig utskottet även till kommissionens synpunkter på en ökad medverkan av polisen i trafikundervisning i skolor och barnstugor.

Utskottet tillstyrker också att 450 tjänster inrättas för annan personal än polispersonal under en treårsperiod. För att förstärkningarna skall kunna möjliggöra en fortsatt angelägen överföring av arbetsuppgifter från polispersonal till annan personal bör, som kommissionen framhåller, det stora flertalet av tjänsterna avse tjänster för kvalificerade biträden. Fördelningen på de olika budgetåren bör vara den som kommissionen förordar.

Utskottets nu angivna ställningstaganden innebär att utskottet tillstyrker de i propositionen 1973:115 angivna riktlinjerna för förstärkningarna av polisväsendet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 samt avstyrker yrkande 1 i motionen 1973:1975, innebärande tillskott av 500 polismanstjänster per år, och yrkande 3 i motionen 1973:1977, innebärande

avslag på nämnda riktlinjer.

Ställningstagandet tillgodoser vidare det i motionen 1973:598 (yrkandet 2 a) framställda önskemålet att en plan utarbetas för förstärkning av polisens resurser för en treårsperiod. Även det ovan berörda yrkandet i motionen 1973:611 rörande förstärkt trafikövervakning får anses tillgodosett genom vad utskottet ovan anfört. Såvitt avser budgetåret 1973/74 innebär också departementschefens uttalanden om inriktningen av polisförstärkningarna ett bifall till motionärernas önskemål. Motionen påkallar därför inte någon riksdagens åtgärd.

Till personalförstärkningarna för budgetåret 1973/74 återkommer utskottet i det följande (punkterna 10 och 14).

9. *Kvarterspolisverksamhet m. m.*

Betydande uppmärksamhet har såväl i statsverkspropositionen och propositionen 1973:115 som i föreliggande motioner ägnats frågorna om kvarterspolisverksamhet, fotpatrullering och förhållandet mellan polis och allmänhet.

Under föregående punkt har utskottet uttalat sig för att personella förstärkningar i betydande utsträckning bör tillföras övervakningssidan samt som ett skäl för en sådan prioritering framhållit önskemål om en ökad användning av fotpatrullering och kvarterspolisverksamhet. Dessa verksamhetsformer behandlas närmare under denna punkt.

Särskilda tjänster för kvarterspoliser (stadsdelspoliser) — i speciell lönegrad — är f. n. inrättade i de tre största polisdistrikten. I Stockholm finns sålunda 41 sådana tjänster, i Göteborg 32 och i Malmö 14. Kvarterspolisverksamhet utan fasta tjänster för ändamålet har dessutom organiserats på försök i vissa polisdistrikt. För kvarterspoliser är fotpatrullering den naturliga övervakningsmetoden. I övrigt är bilpatrullering den dominerande metoden vid övervakningstjänst.

Brottskommissionen uttalar rörande övervakningstjänstens utformning att den preventiva uppgiften bäst fullgörs genom fotpatrullering och rekommenderar att sådan patrullering används i betydligt större utsträckning än för närvarande. Utskottet instämmer i dessa synpunkter och vill ytterligare framhålla att ett ökat användande av fotpatrullering innebär, förutom en starkt ökad brottsförebyggande effekt, stora möjligheter till förbättringar i förhållandet mellan polisen och allmänheten. Ett mera regelbundet uppträdande av fotpatrullerande polismän får nämligen antas leda till att allmänheten kommer att känna en större trygghet samtidigt som ordningen och trivseln på allmänna platser förbättras. Det ger också utrymme för värdefulla personliga kontakter mellan allmänhet och polis.

Utskottet delar också kommissionens uppfattning att bilpatrullering så långt det är möjligt bör kombineras med fotpatrullering. Som kommissionen anför är frågan härom inte endast ett tätortsproblem utan också aktuell för glesbygdsdistrikten, där patrulleringen av naturliga skäl ofta måste ske med utnyttjande av bil. Utskottet vill härvidlag betona att det är mycket angeläget att polismännen även vid besök i mindre tätorter och

samhällen lämnar bilen och patrullerar till fots för att ge allmänheten möjlighet att komma till tals med och lära känna polisen. En viktig synpunkt är också att den fotpatrullerande polismannen så långt det är möjligt bör få hålla sig till ett och samma område eller i varje fall ett starkt begränsat antal områden, som han därigenom har möjlighet att lära känna mera ingående.

När det gäller den närmare utformningen av fotpatrulleringen är det som kommissionen framhåller obestridligt att ordningsförhållandena i vissa fall kan vara sådana att dubbelpatrull måste användas för att inte polismännens säkerhet skall äventyras. Med hänsyn till att denna form av övervakningstjänst är mycket personalkrävande bör emellertid enkelpatrullering eftersträvas. Skyddssynpunkten kan i betydande utsträckning tillgodoses genom användning av bärbara radioapparater eller personradiosystem. I detta hänseende kan nämnas att Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för budgetåret 1973/74 innefattar medel för 900 bärbara radioapparater.

Beträffande den i motionerna 1973:268, 1973:603 och 1973:1978 aktualiserade utökningen av stadsdels- eller kvarterspolisverksamheten anser utskottet liksom kommissionen att denna verksamhet är så värdefull både från brottsförebyggande synpunkt och för tillgodoseende av allmänhetens behov av bättre kontakt med polisen att antalet särskilda tjänster för denna verksamhet bör ökas. Det sagda gäller både de tre största polisdistrikten och vissa större polisdistrikt som inrymmer större tätorter och bostadsområden i närheten av sådana orter. Kungl. Maj:ts förslag till personalförstärkningar för nästa budgetår innefattar också ett betydande antal stadsdelspolis. Denna satsning bör enligt utskottets mening fortsättas kommande budgetår.

Med dessa uttalanden får yrkandena i motionerna 1973:268 och 1973:603 om en uthyggnad av kvarterspolisverksamheten i större och medelstora kommuner anses tillgodosedda. Ställningstagandet innebär även att önskemålet i motionen 1973:1978 rörande behovet av kvarterspolis i vissa nybyggda bostadsområden kan beaktas. Något uttalande rörande fördelningen av ifrågavarande tjänster på eller inom enskilda polisdistrikt bör dock inte göras av riksdagen.

Kvarterspolisverksamheten bör enligt brottskommissionen organiseras på sådant sätt att kontakten med dem som bor inom området underlättas. Det bör exempelvis i princip finnas en lokal inom området där polismannen är anträffbar för allmänheten på bestämda tider. Kvarterspolismannen bör ha kontakt med de sociala organen och bör beredas tillfälle att delta i polisdistriktets fortlöpande samarbete med dessa organ. Stor vikt fästs också vid information till allmänheten om polismannens verksamhet och om var och när han kan träffas m. m. Utskottet ansluter sig till dessa uttalanden och vill ytterligare särskilt understryka de möjligheter till fördjupad kontakt med olika ungdomsgrupper som föreligger inom kvarterspolisorganisationen.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att den ökade satsning på fotpatrullering och kvarterspolisverksamhet, som de föreslagna personal-

förstärkningarna möjliggör, innebär ett värdefullt medel att förbättra förhållandet mellan polisen och allmänheten och att öka polisens allmänt brottsförebyggande verksamhet samtidigt som önskemålen om lättnader i det pressade arbetsläget inom övervakningssektionerna kan tillgodoses.

Vad utskottet anfört i detta avsnitt rörande fotpatrullering och kvarterspolisverksamhet tillgodoser i väsentlig utsträckning önskemålen i motionen 1973:602 om prövning inom olika storstads-, tätorts- och glesbygdsområden av ett system med ansvarsområden för enskilda polismän. Huruvida en verksamhet med särskilda ansvarsområden – utöver vad som redan nu förekommer i vissa polisdistrikt – bör komma till stånd anser utskottet inte böra avgöras av riksdagen. Lämpligheten härav bör i stället bedömas i varje särskilt distrikt beroende på de lokala förhållandena, varvid inte minst personaltillgången torde få en avgörande betydelse. I enlighet med detta ställningstagande avstyrker utskottet bifall till motionärernas förslag.

Utskottets hemställan beträffande punkterna 1–9

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen beträffande förnyad bearbetning av vissa brottslighetsproblem avslår motionen 1973:1977 i denna del (yrkande 1);
- B. att riksdagen beträffande effektivisering av rättsvården m. m. avslår motionen 1973:266 i denna del (yrkande D);
- C. att riksdagen beträffande brottsbekämpande åtgärder m. m. avslår motionen 1973:599 i denna del (yrkande 3);
- D. att riksdagen beträffande uppdrag för det brottsförebyggande rådet avslår motionen 1973:598 i denna del (yrkande 2 b);
- E. att riksdagen beträffande ny påföljd för unga lagöverträdare avslår motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 5);
- F. att riksdagen beträffande permission från fängvårdsanstalt m. m. avslår motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 6);
- G. att riksdagen beträffande samhällets kostnader för brott avslår motionen 1973:598 i denna del (yrkande 2 c);
- H. att riksdagen bifaller de i propositionen 1973:115 framlagda förslagen till
  1. lag om ändring i lagen om bankrörelse,
  2. lag om ändring i lagen om sparbanker,
  3. lag om ändring i lagen om jordbrukskasserörelsen;
- J. att riksdagen med avslag på motionen 1973:1977 i denna del (yrkande 2) bifaller det i propositionen 1973:115 framlagda förslaget till lag om tillfälligt omhändertagande;
- K. att riksdagen beträffande innehållet i offentlig pornografisk föreställning med avslag på motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 4) lämnar utan erinran det i propositionen 1973:115 framlagda förslaget till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan såvitt avser 21 § andra stycket;

- L. att riksdagen lämnar utan erinran de i propositionen 1973:115 framlagda förslagen till
1. kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan, i den mån det inte behandlats ovan under K,
  2. kungörelse om ändring i förordningen med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m.;
- M. att riksdagen beträffande arbetsförhållandena för polisen i Stockholm avslår motionen 1973:268 i denna del (yrkande B delvis);
- N. att riksdagen beträffande ökade resurser för trafikövervakning avslår motionen 1973:611;
- O. att riksdagen beträffande förstärkning av polisväsendet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 med avslag på motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 1) och motionen 1973:1977 i denna del (yrkande 3) godkänner de riktlinjer härför som departementschefen angett i propositionen 1973:115;
- P. att riksdagen beträffande plan för förstärkning av polisens resurser för en treårsperiod avslår motionen 1973:598 i denna del (yrkande 2 a) i den mån den icke tillgodosetts genom vad utskottet hemställt under O;
- Q. att riksdagen beträffande kvarterspolisverksamhet avslår motionen 1973:268 i denna del (yrkande A) samt motionerna 1973:603 och 1973:1978;
- R. att riksdagen beträffande särskilda ansvarsområden för polismän avslår motionen 1973:602.

ANSLAG TILL POLISVÄSENDET

10. Rikspolisstyrelsen. I statsverkspropositionen, bilaga 4, har Kungl. Maj:t under punkten B 1 (s. 31–33) föreslagit riksdagen att till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 88 500 000 kr., varav 5 200 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. I propositionen 1973:115 (s. 39, 40 och 46) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att uppta anslaget till 90 560 000 kr., varav 5 350 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motion

I motionen 1973:1977 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen med avslag på förslagen i propositionen 1973:115 godkänner vad som yrkats i propositionen 1973:1 under andra huvudtiteln punkten B 1 (yrkande 4 delvis).

Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag innefattar medel för två nya tjänster för regional personalkonsulentverksamhet, tre nya tjänster vid styrelsens sekretariat

för informationsverksamhet, två nya tjänster som polisintendent vid polisbyrå I och II för utvidgad tillsynsverksamhet i polisdistrikten, tre nya tjänster vid interpolsektionen, en ny handläggartjänst vid rekryteringssektionen samt två nya handläggartjänster vid styrelsens registerbyrå.

Utskottet har icke något att invända mot detta tillskott av 13 tjänster som väsentligen grundar sig på brottskommissionens förslag och nära hänger samman med de förslag till åtgärder och till personalförstärkningar som utskottet i det föregående uttalat sin principiella anslutning till. Ej heller föreligger anledning till crinran mot Kungl. Maj:ts medelsberäkning. Ställningstagandet innebär att utskottet avstyrker bifall till motionen 1973:1977 i nu ifrågavarande del.

Utskottet hemställer

att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115 samt med avslag på motionen 1973:1977 i denna del till *Rikspolisstyrelsen* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 90 560 000 kr., varav 5 350 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

11. **Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.** I statsverkspropositionen, bilaga 4, har Kungl. Maj:t under punkten B 2 (s. 34–36) föreslagit riksdagen att till Polisverket: Inköp av motorfordon m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 27 000 000 kr., varav 19 700 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. I propositionen 1973:115 (s. 41 och 46) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att uppta anslaget till 30 394 000 kr., varav 21 135 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motioner

I motionen 1973:614 av herr Polstam m. fl. (c, fp, m) hemställs att riksdagen beslutar om utbyggnad av sjöpolisverksamheten i enlighet med rikspolisstyrelsens anslagsframställning för budgetåret 1973/74.

I motionen 1973:1977 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen, med avslag på förslagen i propositionen 1973:115, godkänner vad som yrkats i propositionen 1973:1 under andra huvudtiteln punkten B 2 (yrkande 4 delvis).

Utskottet

För sjöpolisverksamheten har under senare år stått till förfogande 14 båtar. Verksamheten har varit koncentrerad till Luleåregionen (1 båt), Stockholmsregionen (6 båtar), Västeråsregionen (1 båt), Nyköpingsregionen (1 båt), Karlskronaregionen (1 båt), Göteborgsregionen (3 båtar) och Mariestadsregionen (1 båt). Rikspolisstyrelsen har fastställt stationeringsorter för båtenheterna och meddelat föreskrifter för personalens och båtarnas utrustning m. m. I Stockholms och Göteborgs

polisdistrikt finns en särskild sjögrupp inrättad inom centralpolisen. I övriga polisdistrikt med båtenhet avdelas för verksamheten särskild personal för den seglotionstid länspolischefen bestämmer. Under seglotionssäsongen inrättas i Stockholms- och Göteborgsregionerna s. k. skärgårdskommandon, vilkas verksamhet bygger på samverkan mellan båt- och helikopterburna samt landbaserade polisstyrkor med fasta och bärbara radiostationer. Sjöpolisenheterna har i första hand att övervaka ordning och säkerhet till sjöss, utmed stränder och kajer samt på öar och holmar. Bland arbetsuppgifterna kan vidare nämnas spaning efter brottslingar, rymlingar och försvunna personer, övervakning av efterlevnaden av föreskrifter beträffande naturvård, jakt och fiske samt sjötrafikövervakning. Hit hör också ingripanden och utredningar i anledning av oljeutsläpp samt gräns- och skyddsområdesövervakning. Sjöpolisen ingår i sjöräddningsorganisationen.

På grundval av erfarenheterna av den hittills bedrivna verksamheten föreslår rikspolisstyrelsen i anslagsäskandena för budgetåret 1973/74 en utbyggnad och omorganisation av sjöpolisen. Förslaget innebär att en ny polisbåt stationeras i ettvarvt av Norrköpings och Malmö polisdistrikt samt att den båt som varit stationerad i Mariestads polisdistrikt med Vätern som verksamhetsområde omstationeras till Karlstads polisdistrikt. Denna omstationering har ägt rum. Vidare planeras en grundorganisation med sjögrupper inom de berörda polisdistrikten, varigenom sjöpolisen skall få en fastare förankring i polisorganisationen. Omorganisationen beräknas också medföra att seglotionstiden kan förlängas betydligt och att de materiella resurserna kan utnyttjas mera rationellt. Anslagen för inköp av de nya polisbåtarna har av rikspolisstyrelsen placerats i prioritetsgrupp 2 (en stor båt) och prioritetsgrupp 3 (en medelstor båt). För inrättande av de fasta sjögrupperna föreslår styrelsen vidare sammanlagt 66 nya tjänster. Under högsäsong förutsätts förstärkning kunna ske med polismän från polisdistrikt som ingår i region med sjöpolisverksamhet.

Det i motionen 1973:614 framställda yrkandet om en sådan utbyggnad av sjöpolisverksamheten som rikspolisstyrelsen föreslagit i anslagsäskandena tar sikte på styrelsens begäran om två nya båtar och motiveras av att verksamheten på långa kuststräckor är endast föga utbyggd eller saknas helt.

Då en motionsvägen väckt fråga om förstärkning av sjöpolisverksamheten med två båtar övervägdes föregående år, uttalade utskottet (JuU 1972:4) att det stigande antalet fritidsbåtar och den ökade fritidsbyggelsen i närheten av kuster och stränder medför ökade krav på polisiära insatser i dessa områden, och utskottet ansåg liksom rikspolisstyrelsen att en utökning av sjöpolisverksamheten var starkt motiverad. Bl. a. under hänvisning till möjligheterna att genom organisatoriska förändringar möta tillfälliga lokala behov och åstadkomma ett mera rationellt utnyttjande av befintliga resurser avstyrkte emellertid utskottet bifall till motionen. Riksdagen beslöt i enlighet härmed. Med anledning av utskottets uttalande har rikspolisstyrelsen från den 1 juni 1972 bl. a. föreskrivit en något förlängd seglotionstid för så gott som samtliga

båtenheter och utvidgat verksamhetsområdet för vissa enheter.

Utskottet anser liksom föregående år att kraven på en förstärkning av sjöpolisverksamheten med två nya polisbåtar är väl underbyggda. Takten i utbyggnaden av sjöpolisverksamheten får emellertid bestämmas med hänsyn till möjligheterna att ställa medel till förfogande. Med beaktande av att de förslag till förstärkning av polisverksamheten i övrigt som Kungl. Maj:t framlagt är mycket kostnadskrävande finner utskottet att ekonomiskt utrymme f. n. saknas för anskaffande av ytterligare polisbåtar. Utskottet kan därför inte tillstyrka bifall till motionen 1973:614.

I sammanhanget vill utskottet erinra om att arbetsuppgifter beträffande den civila övervakningen till sjöss åvilar icke bara polisen utan även tullverkets kustbevakning, vilken är verksam året om längs hela den svenska kusten. Uppgifterna för polisen och kustbevakningen härvidlag sammanfaller delvis, och kustbevakningstjänstemännen har tillagts vissa polisiära befogenheter, som regleras bl. a. i kungörelsen (1964:834) om förordnande för tullpersonal att obesörja viss polisbevakning. Bestämmelser om samråd med polismyndighet ges bl. a. i nämnda kungörelse och i tjänstgöringsreglementet för tullstaten. Det ankommer i första hand på generaltullstyrelsen och rikspolisstyrelsen att svara för samordning av kustbevakningens och polisens gemensamma uppgifter.

Vid 1970 års riksdag väcktes motioner som syftade till att kustbevakningspersonalen genom ändring i 1964 års kungörelse skulle ges polis-mans fulla befogenheter vid utövandet av samtliga sina tillsyns- och övervakningsuppgifter. I sitt av riksdagen godkända utlåtande över motionerna förklarade sig första lagutskottet (1LU 1970:31) inte vara berett att tillstyrka motionärernas önskemål. Anledning syntes emellertid enligt utskottet föreligga att i lämpligt sammanhang göra en översyn av gällande författningar på de övervaknings- eller tillsynsområden där formella befogenheter för kustbevakningspersonal saknas eller står i mindre god överensstämmelse med den praxis som visat sig lämplig. Utskottet framhöll också det angelägna i att kustbevakningens och polisens uppgifter i större utsträckning samordnades så att dubbelarbete och oklarheter i kompetenshänseende i största möjliga utsträckning begränsades. Utskottet ansåg det vidare kunna ifrågasättas om inte en gemensam ledning för den civila övervakningen till sjöss skulle ge väsentligt ökade möjligheter att rationellt utnyttja de personella och materiella resurser som står till förfogande såväl till lands som till sjöss. Anledning kunde därför finnas att mer ingående ta upp samordnings- och huvudmannaskapsfrågorna till prövning.

Behovet av samordning för undvikande av dubbelarbete och oklarheter i kompetenshänseende inom den civila övervakningen längs våra kuster liksom kraven på ett effektivt utnyttjande av härför tillgängliga resurser är enligt utskottets mening – bl. a. av statsfinansiella skäl – så framträdande att utskottet finner det påkallat att den översyn av hithörande författningar och samordningsfrågor m. m. som första lagutskottet uttalade sig för kommer till stånd. Vad utskottet här anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Vad gäller anslagsberäkningen har utskottet ingen erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Ställningstagandet innebär att utskottet – i konsekvens med vad utskottet under punkten 14 nedan anför beträffande personalförstärkningar i den lokala polisorganisationen för budgetåret 1973/74 – avstyrker bifall till yrkandet i motionen 1973:1977 såvitt gäller förevarande anslag (yrkande 4 delvis).

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115 och med avslag på motionen 1973:614 samt motionen 1973:1977 i denna del till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 30 394 000 kr., varav 21 135 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen;
- B. att riksdagen beträffande översyn av vissa samordningsfrågor m. m. inom den civila kustövervakningen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört.

12. **Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.** I statsverkspropositionen, bilaga 4, har Kungl. Maj:t under punkten B 3 (s. 36 och 37) föreslagit riksdagen att till Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 61 750 000 kr., varav 34 300 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. I propositionen 1973:115 (s. 41, 42 och 46) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att uppta anslaget till 62 100 000 kr., varav 34 400 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motion

I motionen 1973:1977 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen med avslag på förslagen i propositionen 1973:115 godkänner vad som yrkats i propositionen 1973:1 under andra huvudtiteln punkten B 3 (yrkande 4 delvis).

Utskottet

Beträffande anslagsberäkningen har utskottet ingen erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Ställningstagandet innebär att utskottet – i konsekvens med vad utskottet anför under punkten 14 nedan beträffande personalförstärkningar i den lokala polisorganisationen för budgetåret 1973/74 – avstyrker bifall till yrkandet i motionen 1973:1977 såvitt gäller förevarande anslag.

Utskottet hemställer

- att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115 samt med avslag på motionen 1973:1977 i denna del till

Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m. för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 62 100 000 kr., varav 34 400 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-medlen.

13. **Polisverket: Diverse utgifter.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag rörande anslag till Polisverket: Diverse utgifter, vilket upptagits i statsverkspropositionen, bilaga 4, under punkten B 5 (s. 37 och 38), och hemställer

att riksdagen till *Polisverket: Diverse utgifter* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 900 000 kr.

14. **Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader.** I statsverkspropositionen, bilaga 4, har Kungl. Maj:t under punkten B 6 (s. 38–52) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 1 196 800 000 kr., varav 275 265 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-medlen. I propositionen 1973:115 (s. 42–44 och 46) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att uppta anslaget till 1 218 510 000 kr., varav 280 257 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-medlen. Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen 1973:37 (s. 137) föreslagit riksdagen att under ifrågavarande anslag för budgetåret 1973/74 anvisa ytterligare 632 000 kr.

Motioner

I motionen 1973:265 av herr Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisar ett i förhållande till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen upptagna förslag med 28 000 000 kr. förhöjt anslag av 1 224 800 000 kr., varav 275 265 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-medlen (yrkande 1).

I motionen 1973:266 av herr Helén m. fl. (fp) yrkas att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader anvisar 28 000 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i statsverkspropositionen, avseende 450 polismanstjänster och ca 75 övriga tjänster (yrkande A 1).

I motionen 1973:598 av herr Bohman m. fl. (m) yrkas att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 246 800 000 kr., varav 285 265 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-medlen (yrkande 1).

I motionen 1973:609 av fru Kristensson (m) och herr Adolfsson (m) yrkas att tjänsterna vid den särskilda passkontrollgruppen på Arlanda flygplats och de föreslagna nya tjänsterna för denna flygplats, Torslanda och Sturup organisatoriskt hänförs direkt under rikspolisstyrelsen för att verksamheten därmed skall få den nödvändiga effektiviteten och bli

samordnad med annan verksamhet inriktad på internationell och grövre brottslighet med riksomfattande spridning.

I motionen 1973:1975 av herr Bohman m. fl. (m) yrkas att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 223 510 000 kr., varav 280 257 000 kr. att avräknas mot automobilskattebelägg (yrkande 2).

I motionen 1973:1977 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen med avslag på förslagen i propositionen 1973:115 godkänner vad som yrkats i propositionen 1973:1 under andra huvudtiteln punkten B 6 (yrkande 4 delvis).

Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag innefattar medel för inrättande av 5 nya tjänster i polischefskarriären, 410 nya tjänster för polismän och 108 nya tjänster i övrigt. Som nämnts i det föregående avses ett mycket betydande antal av de nya polismanstjänsterna, närmare bestämt omkring 220 tjänster, för övervakningsändamål, varvid särskilt åsyftas en ökad fotpatrullering och en utbyggnad av kvarterspolisverksamheten. Av polismanstjänsterna avses vidare i runda tal 85 för spanings- och utredningsverksamhet, 25 för trafikövervakning, 25 för flygplatsverksamhet och 55 för vikariats- och förstärkningstjänstgöring. De nya tjänsterna i övrigt är främst avsedda att i ökad utsträckning möjliggöra överföring av arbetsuppgifter från polisutbildad personal till annan personal. Nio av tjänsterna avses för rekryteringskonsulenter.

I motionerna 1973:265, 1973:266, 1973:598 och 1973:1975 föreslås anslagshöjningar för att möjliggöra mera långtgående personalökningar medan yrkandet i motionen 1973:1977 tar sikte på att förstärkningarna skall begränsas till vad Kungl. Maj:t föreslagit i statsverkspropositionen. I motionerna 1973:265 och 1973:266 föreslås en ökad medelansvisning av 28 milj. kr. utöver förslaget i statsverkspropositionen beräknad för 450 nya polismanstjänster och omkring 75 övriga tjänster. Motionen 1973:598, vars motivering återfinns i motionen 1973:241, innefattar yrkande om anvisning av 50 milj. kr. utöver förslaget i statsverkspropositionen för inrättande av 760 nya polismanstjänster och 300 övriga tjänster. I motionen 1973:1975 – vars yrkanden i denna del enligt motiveringen tar över förslagen i motionen 1973:598 – föreslås att antalet nya polismanstjänster för nästa budgetår bestäms till 500 och att förevarande anslag upptas till 1 223 510 000 kr.

Utskottet har i det föregående under punkten 8, Plan för förstärkning av polisverksamheten, redovisat sina överväganden i anledning av de förslag rörande tillskott under en treårsperiod till den lokala polisorganisationen av polismanstjänster och tjänster för annan personal som innefattas i statsverkspropositionen och propositionen 1973:115. Under hänvisning till dessa överväganden tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts nu nämnda förslag och avstyrker bifall till motionerna 1973:265, 1973:266,

1973:598, 1973:1975 och 1973:1977 i här ifrågavarande delar.

I det följande behandlar utskottet vissa frågor rörande polisverksamheten vid våra storflygplatser.

Polisiär verksamhet vid våra större internationella flygplatser såsom passkontroll och den särskilda kontroll som sker enligt lagen (1970:926) om särskild kontroll på flygplats utförs av lokal polismyndighet i det distrikt inom vilket vederbörande flygplats är belägen, dvs. Märsta polisdistrikt i fråga om Arlanda, Göteborgs polisdistrikt i fråga om Torslanda och Malmö polisdistrikt i fråga om Sturup. De av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen och propositionen 1973:37 i detta hänseende framlagda förslagen innebär att den lokala polisorganisationen tillförs 25 nya tjänster för flygplatsverksamhet, varav 15 för Arlanda, 5 för Torslanda och 5 för Sturup.

I motionen 1973:609 påpekas att de polisiära uppgifterna vid en flygplats är av delvis annan art än de vanliga uppgifterna i ett lokalt polisdistrikt. I den brottsbekämpande verksamheten måste enligt motionärerna många gånger beaktas förhållanden utanför det egna polisdistriktet, eftersom det ofta rör sig om organiserad brottslighet med riksomfattande spridning och med internationell bakgrund. Motionärerna framhåller att den ökade flygtrafiken vad gäller både passagerare och flygfrakt medför ökade risker för brottslighet samt att den lokala och regionala självständigheten innebär mindre möjligheter att smidigt styra polisresurserna dit de för tillfället bäst behövs. Motionärerna erinrar också om att i Danmark och Finland polisensheterna vid storflygplatserna brutits ut ur den lokala organisationen. För att nödvändig effektivitet och samordning skall kunna uppnås yrkar motionärerna att tjänsterna vid den särskilda passkontrollgruppen på Arlanda och de föreslagna nya tjänsterna för denna flygplats, Torslanda och Sturup organisatoriskt hänförs direkt under rikspolisstyrelsen.

Motionärernas förslag går tillbaka på ställningstaganden inom rikspolisstyrelsen, som bl. a. i anslagsframställningarna för kommande budgetår föreslagit inrättande av särskilda enheter till rikspolisstyrelsens förfogande för polisverksamheten vid vissa flygplatser. Enligt styrelsen är polisverksamheten vid de internationella flygplatserna i princip en riksangelägenhet. Bl. a. har de allt vanligare störningarna på grund av hot om sabotage mot flygplan och skilda flygplatsanläggningar föranlett centralt dirigerade polisiära åtgärder på Arlanda och övriga internationella flygplatser. Flygplatspolisen vid Arlanda bör enligt styrelsen i sin verksamhet ledas centralt av styrelsen och organisatoriskt uppföras på personalplan för Stockholms polisdistrikt. I fråga om polisverksamheten vid den blivande flygplatsen vid Härryda utanför Göteborg anser styrelsen att polispersonalen bör uppföras på personalplan för Göteborgs polisdistrikt och liksom på Arlanda ställas till styrelsens förfogande för riksomfattande verksamhet. Motsvarande förslag framläggs beträffande Sturup.

Kommissionen för förebyggande av politiska våldsdåd berör i sin i december 1972 avgivna rapport (Ds Ju 1972:35) frågan om organisatio-

nen av flygplatsverksamheten. Kommissionen gör inte något bestämt ställningstagande men framhåller betydelsen av att lämpliga åtgärder vidtas för att åstadkomma en flygplatskontroll som är så effektiv som möjligt och där behövliga insatser är samordnade på bästa sätt (prop. 1973:37 s. 92).

De senaste årens utveckling på den internationella flygtrafikens område har givit anledning till en oro som mötts med olika mellanstatliga åtgärder och även följts av lagstiftningsåtgärder i vårt land. Härvidlag kan utskottet peka på bl. a. den förutnämnda lagstiftningen år 1970 om särskild kontroll på flygplats samt Haag- och Montrealkonventionerna för bekämpande av skilda brott mot luftfartssäkerheten jämte den av Sveriges tillträde till konventionerna betingade strafflagstiftningen rörande kapning av luftfartyg och luftfartssabotage (prop. 1971:92, JuU 1971:9 och prop. 1973:92, JuU 1973:21). I belysning av flygtrafikens ökade omfattning i förening med tendenserna till en allt allvarigare internationell brottslighet riktad mot luftfarten finner utskottet liksom motionärerna och kommissionen för förebyggande av politiska våldsdåd att effektivitets- och samordningsfrågorna beträffande polisverksamheten vid våra större internationella flygplatser bör ägnas särskild uppmärksamhet. Därvid synes dock inte i första hand böra prövas motionärernas förslag att ifrågavarande polismanstjänster organisatoriskt skall hänföras direkt under rikspolisstyrelsen. Som 1967 års polisutredning uttalat i betänkandet (Ds Ju 1971:26) Polisen i storstadsområdena förutsätter en sådan lösning att man ger begreppet riksomfattande polisverksamhet en helt ny och vidgad innebörd. Sett från principiella synpunkter bör rikspolisstyrelsen inte ha operativa uppgifter i någon större omfattning, något som också uttalades i samband med polisväsendets förstatligande. Ledningen av den rutinmässiga verksamheten vid flygplatserna bör enligt utskottets mening därför åvila den lokale polischefen. Liksom polisutredningen anser utskottet att några särskilda anordningar i organisatoriskt hänseende f. n. inte behöver vidtas för denna polisverksamhet. De ifrågavarande tjänsterna bör sålunda i enlighet med departementschefens förslag vara underställda den lokala polischefen. Tillfälliga trafiktoppar och andra oväntade händelser får mötas på vanligt sätt genom medverkan av den regionale polischefen och rikspolisstyrelsen. Som polisutredningen anfört kan utvecklingen komma att leda till att organisatoriska förändringar i en framtid kan visa sig nödvändiga. Hithörande spörsmål får då på nytt övervägas.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag beträffande nya tjänster för flygplatsverksamhet och avstyrker bifall till motionen 1973:609.

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionerna 1973:37 och 1973:115 samt med avslag på motionerna 1973:265, 1973:266, 1973:598, 1973:1975 och 1973:1977, samtliga

motioner i denna del, till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 219 142 000 kr., varav 280 257 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen;

- B. att riksdagen beträffande organisationen av polisverksamheten på vissa flygplatser, m. m. avslår motionen 1973:609.

15. **Lokala polisorganisationen: Utrustning.** I statsverkspropositionen, bilaga 4, har Kungl. Maj:t under punkten B 7 (s. 52 och 53) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kr., varav 2 695 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. I propositionen 1973:115 (s. 45 och 46) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att uppta anslaget till 14 725 000 kr., varav 2 890 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motioner

I motionen 1973:265 av herr Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1973/74 anvisar ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen med 2 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 15 000 000 kr., varav 2 695 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen (yrkande 2).

I motionen 1973:266 av herr Hecén m. fl. (fp) yrkas att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Utrustning anvisar 2 000 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i statsverkspropositionen (yrkande A 2).

I motionen 1973:1975 av herr Bohman m. fl. (m) yrkas att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 15 225 000 kr., varav 2 890 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen (yrkande 3).

I motionen 1973:1977 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen med avslag på förslagen i propositionen 1973:115 godkänner vad som yrkats i propositionen 1973:1 under andra huvudtiteln punkten B 7 (yrkande 4 delvis).

Utskottet

Motionärernas förslag till anslagsberäkning bygger på behovet av utrustning till den ytterligare personal som föreslagits i respektive motioner. Frågan om personalökningen har behandlats ovan under punkten 14.

Med hänvisning till vad utskottet där anfört i fråga om tillskott av personal till den lokala polisorganisationen tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag till beräkning av utrustningsanslaget och avstyrker bifall till motionsförslagen i denna del.

Utskottet hemställer

att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115 samt med avslag på motionerna 1973:265, 1973:266, 1973:1975 och 1973:1977, samtliga motioner i denna del, till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 14 725 000 kr., varav 2 890 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

16. **Statens kriminaltekniska laboratorium m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag rörande anslagen till Statens kriminaltekniska laboratorium, Polisenheter med särskild budget och Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg, vilka upptagits i statsverkspropositionen, bilaga 4, under punkterna B 8–B 10 (s. 54–58), och hemställer att riksdagen

- A. till *Statens kriminaltekniska laboratorium* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 5 230 000 kr.;
- B. till *Polisenheter med särskild budget* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.;
- C. 1. medger att inredning beställs till ett värde av ytterligare 7 000 000 kr. utöver på tilläggsstat II för budgetåret 1972/73 medgivet belopp,
2. till *Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

Stockholm den 23 maj 1973

På justitieutskottets vägnar
ASTRID KRISTENSSON

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: fru Kristensson (m), fröken Bergegren (s), fröken Mattson (s), herrar Ernulf (fp), Larfors (s), Jönsson i Malmö (s), Johansson i Växjö (c), Nygren (s), Westberg i Ljusdal (fp), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Polstam (c), Schött (m), Måbrink (vpk), Fransson (c) och Alf Pettersson i Malmö (s).

Reservationer

vid *punkten 1* (Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m.)

1. av herr Måbrink (vpk), som beträffande förnyad bearbetning av vissa brottslighetsproblem anser (moment A i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 14 med "De förslag" och slutar på s. 15 med "som nödvändig" bort ha följande lydelse:

I dag rådande missförhållanden, som närmare redovisas i brottskommissionens betänkande, bör väsentligen ses som ett utslag av brister och orättvisor i det kapitalistiska samhällssystemet. Arbetslösheten, som i hög grad drabbar ungdomen, är orsakad av att ett fåtal finansfamiljer behärskar produktionen och naturtillgångarna och endast har högsta möjliga vinst som ledstjärna. Förhållandet är detsamma i fråga om arbetsmiljön och den process, varigenom människor som av kapitalet klassas som inte längre lönsamma, slås ut från produktionen. Förändringar i samhällssystemet bör därför vara den primära åtgärden för att komma till rätta med sociala avvikelser. Men även inom rådande samhällssystem kan åtgärder vidtas som i viss mån är ägnade att förhindra brottslighet.

Sålunda kan inom den sociala sektorn kraftiga satsningar göras genom generella sociala, kulturella och andra åtgärder. Brottsligheten i dag visar totalt sett inte några utvecklingstendenser som motiverar förhastade eller ensidiga åtgärder av repressiv karaktär vid sidan av det nödvändiga reformarbetet. En sådan repressiv politik kan i stället försvåra eller omöjliggöra den brottsförebyggande verksamheten, däri inberäknat åtgärder för att förbättra de dömdas möjligheter till social anpassning.

Mot bakgrund av det anförda och vad i dag är känt om uppkomsten och behandlingen av sociala avvikelser i ett högindustriellt samhälle framstår brottskommissionens ensidiga prioriteringar på polisväsendets område som olyckliga och passiva eftergifter åt en tillfällig opinion som hävdar att komplicerade sociala problem bör lösas genom "lag och ordning".

Som framhålls i motionen 1973:1977 och som även framförts från ett flertal socialpolitiskt verksamma organisationer bidrar dessa eftergifter till att konservera fördomar om sociala avvikelser uppkomst och behandling. De förstärker den ensidiga, repressiva uppmärksamhet som traditionellt ägnas de brottstyper, som begås av socialt utsatta grupper. Som helhet har kommissionens förslag en inriktning som på kort sikt endast ger ytlig effekt men som på längre sikt medverkar till att dra uppmärksamheten och resurserna ifrån de allvarliga grundproblemen. Härtill kommer att förslaget får anses grundat på en auktoritär och repressiv grundsyn.

I enlighet med det anförda anser utskottet i likhet med motionärerna att kommissionens i all hast framlagda förslag inte är av beskaffenhet att kunna leda till en ens temporär lösning av det komplicerade och brännbara problem som brottsligheten utgör. Utskottet tillstyrker därför det i motionen framställda yrkandet om en förnyad bearbetning av det problem som brottsligheten utgör som social avvikelse.

Vid en sådan bearbetning kan även prövas den grundläggande argumenteringen i de motioner, 1973:266, 1973:598 och 1973:599, på rättsvårdens område som väckts vid riksdagens början och som utskottet i deras återstående delar behandlar i detta sammanhang. Någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna i dessa delar är därför ej erforderlig.

Vissa säryrkanden i motionen 1973:598 behandlas av utskottet senare

i detta betänkande (s. 17–20 och 29). I den utsträckning motionerna har avseende på den särskilda del av kriminalpolitiken som kriminalvården utgör har de av utskottet behandlats i samband med ställningstagandet till den genomgripande reform på kriminalvårdens område som beslutats tidigare detta år (prop. 1973:1, bil. 4, JuU 1973:15, rskr 1973:152). Reformen utgör ett i och för sig viktigt led i den kamp på bred front mot brottsligheten som utskottet i det föregående förordat.

dels att utskottets hemställan under A bort ha följande lydelse:

- A. att riksdagen beträffande förnyad bearbetning av vissa brottslighetsproblem med bifall till motionen 1973:1977 i denna del (yrkande 1) hos Kungl. Maj:t anholder om förnyad bearbetning av det problem som brottsligheten utgör som social avvikelse.

vid *punkten 1* (Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m.)

2. av fru Kristensson (m), herrar Ernulf (fp), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Norrby i Gunnarskog (c), som anser (moment A i utskottets hemställan)

att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "De förslag" och slutar med "av polisverksamheten" bort ha följande lydelse:

De förslag som framläggs i propositionen 1973:115 överensstämmer i allt väsentligt med brottskommissionens förslag och syftar till att snabbt komma till rätta med nu beskrivna missförhållanden. De innebär också i viss mån ett nytänkande från statsmakternas sida när det gäller åtgärder för att förbättra den direkt brottsförebyggande och den brottsbekämpande verksamheten.

vid *punkten 1* (Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m.)

3. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), som anser (moment A i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 14 med "Redan av" och slutar på s. 15 med "av brottsligheten" bort ha följande lydelse:

Redan av vad nu sagts framgår att den kritik mot förslagen i stort som kommit till uttryck i motionen 1973:1977 och som främst går ut på att dessa innebär en prioritering av polisväsendet på socialvårdens bekostnad skjuter över målet. Vad som i nuvarande läge framför allt erfordras i syfte att omedelbart bryta den oroande utvecklingen är nämligen åtgärder av det slag som brottskommissionen föreslagit. Härjämte vill utskottet särskilt framhålla att det i kampen mot brottsligheten är en primär uppgift för samhället att i alla sammanhang aktivt hävda de normer och värderingar med rötter i kristendom och humanism som vår rättsordning vilar på. Den normupplösning som har kunnat iaktas i vårt land under senare år utgör enligt utskottets mening en grundläggande orsak till den tilltagande brottsligheten. Respekten för de regler samhället uppställt för

att underlätta och garantera ett friktionsfritt umgänge medborgarna emellan har på detta sätt försvagats. Saknas den grundläggande värdegemenskapen återstår endast övervakning och straffhot som medel att trygga laglydnaden. I ett demokratiskt samhälle är det emellertid varken önskvärt eller möjligt att genom skärpta kontroll- och straffregler åstadkomma en tillfredsställande åttlydnad av lagar som inte uppbärs av ett allmänt rättsmedvetande. Strävandena att genom ett aktivt hävdande av normbildningens betydelse som brottsförebyggande faktor återställa och vidmakthålla respekten för rättsordningen är enligt utskottets mening mot den angivna bakgrunden en utomordentligt viktig uppgift för statsmakterna. Den politiska ledningen har ett stort ansvar härvidlag. Även hem, skola och massmedier har i detta hänseende viktiga fostrande och opinionsbildande uppgifter. Kampen mot brottsligheten måste emellertid föras också med andra medel. Det är fråga om en rad olika åtgärder på bred front, vilka i stor utsträckning ligger utanför vad som brukar betraktas som kriminalpolitik i gängse mening. Det gäller alltså initiativ, väsentligen i förebyggande syfte, vilka spänner över ett mycket brett fält och som till väsentlig del först på längre sikt kan resultera i en varaktig minskning av brottsligheten.

vid *punkten 2* (Förenklade handläggningsformer m. m.)

4. av fru Kristensson (m), herrar Ernulf (fp), Westberg i Ljusdal (fp) och Schött (m), som beträffande jourdomstolar anser (moment D i utskottets hemställan)

att den sista meningen i utskottets yttrande på s. 17 som lyder "Den i -- -- sig bakom" bort ersättas med text av följande lydelse:

I samma motion framförs i detta sammanhang tanken på jourdomstolar för att förkorta handläggningstiden i brottmål mot unga lagöverträdare. Mot bakgrund av vad ovan sagts om angelägenheten av skyndsamt handläggning i sådana mål har utskottet ingen erinran mot åtgärder som förenklar och påskyndar brottmålsprocessen. Sådana åtgärder bör dock enligt utskottets mening inte endast ha avseende på de unga lagöverträdarna utan gälla generellt. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att kommissionen föreslagit att frågan om inrättande av jourdomstolar eller en på annat sätt förenklad brottmålsprocess bör utredas i ett vidare sammanhang. Med hänsyn till vad sålunda anförts är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1973:598 i denna del inte erforderlig.

vid *punkten 2* (Förenklade handläggningsformer m. m.)

5. av fru Kristensson (m), herrar Ernulf (fp), Westberg i Ljusdal (fp) och Schött (m), som beträffande ny påföljd för unga lagöverträdare (moment E i utskottets hemställan) anser

att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "I sistnämnda" och slutar med "yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

I motionerna 1973:598 och 1973:1975 tas också upp frågan om

införandet av någon form av kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare. Nuvarande möjligheter till korttidsbehandling i anstalt av ungdomar är huvudsakligen inskränkta till vård i ungdomsvårdsskola och skyddstillsyn med anstaltsbehandling. Den förstnämnda vårdformen leder i praktiken till mycket långa omhändertaganden, och anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn kan endast föreskrivas för den som fyllt 18 år.

Enligt utskottets mening behöver det nuvarande påföljdssystemet kompletteras med en särskild brottspåföljd som innebär korttidsbehandling i anstalt. En sådan reaktionsform finns i flera andra länder och är påkallad med hänsyn till den ständigt ökande och allt grövre ungdomsbrottsligheten. Påföljden skulle väsentligen komma i fråga för ungdomar som är på väg in i allvarigare brottslighet och skulle kunna bryta en brottsaktivitet som eljest efter någon tid kan medföra ingripande påföljder av typ intagning i ungdomsvårdsskola, fängelse eller ungdomsfängelse. Ett införande av en sådan påföljd ligger således helt i linje med statsmakternas intentioner att en påbörjad brottsutveckling hos ungdomar bör brytas på ett så tidigt stadium som möjligt. Ett tidigt insatt sådant kortvarigt frihetsberövande skulle också i många fall vara ett mer humant och mindre skadligt ingripande än t. ex. fängelse. Åtgärden bör självfallet ske i samråd och samverkan med vårdnadshavare, barnavårdsnämnd, skola och polis.

De olika frågor som sammanhänger med införandet av en påföljd av berört slag bör enligt utskottets mening bli föremål för närmare utredning. En tanke som därvid särskilt bör uppmärksammas är om önskemålet kan tillgodoses genom ändring av brottsbalkens regler om anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn, vilka för närvarande endast är tillämpliga på den som fyllt 18 år och inte ger möjlighet till frihetsberövanden understigande en månad. De närmare övervägandena torde kunna göras jämsides med den översyn av frågan om användande av sanktioner i frivårdsarbetet vid fall av misskötsamhet, som förutsatts skola göras i anslutning till den av chefen för justitiedepartementet aviserade utredningen om bl. a. övervakningsnämndernas uppgifter och organisation (prop. 1973:1, bil. 4, s. 161, JuU 1973:15 s. 14). Utskottet utgår från att så sker.

vid *punkten 2* (Förenklade handlägningsformer m. m.)

6. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), som beträffande ny påföljd för unga lagöverträdare – under förutsättning av bifall till den vid *punkten 2* avgivna reservationen nr 5 – anser att utskottets hemställan under E bort ha följande lydelse:

E. att riksdagen beträffande ny påföljd för unga lagöverträdare i anledning av motionen 1973:1975 i motsvarande del ger Kungl. Maj:t till kännä vad utskottet anfört om utredning rörande kortvarigt frihetsberövande av unga lagöverträdare.

vid punkten 3 (Permission från fängvårdsanstalt m. m.)

7. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), som anser (moment F i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 18 med "I anledning" och slutar på s. 19 med "(yrkande 6)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill till en början erinra om att utskottet i sitt ovannämnda, av riksdagen godkända betänkande (JuU 1972:14) betonade angelägenheten av att inskränkningarna begränsades till det speciella, brottsfixerade klientel som bedömts vara oåtkomligt för en aktiv, resocialiserande kriminalvård. Avgörandena huruvida permission och placering i öppen anstalt skall beviljas har inte förutsatts komma att ske efter schematiska grunder. Riksdagens ställningstagande utesluter inte heller att i det enskilda fallet hänsyn tas till särskilda förhållanden.

I likhet med motionärerna anser utskottet att den nuvarande ordningen, enligt vilken enbart strafftidens längd avgör om intagen skall underkastas en mer restriktiv anstaltsbehandling, leder till en alltför schematisk uppdelning av anstaltsklientelet. Det avsedda syftet – att förhindra rymningar och fortsatt brottslighet av de hänsynslösa yrkesbrottslingar, framför allt på narkotikaområdet, som reglerna riktar sig mot – skulle enligt utskottet bättre uppnås om tvåårsgränsen slopades och i stället omständigheterna i varje särskilt fall fick bli utslagsgivande. Samtidigt skulle också erhållas en längre gående differentiering av kriminalvårdsklientelet, vilken är nödvändig om en human grundsyn beträffande kriminalvården skall kunna bibehållas. En sådan differentiering ligger också i linje med de av årets riksdag godkända riktlinjerna för kriminalvårdens framtida utformning (JuU 1973:15, rskr 1973:152).

Vad nu sagts innebär att stor hänsyn skall tas till den intagnes ställning, sinnelag och relationer vid bedömningen om en mer restriktiv anstaltsbehandling skall tillämpas. Samhällets skyddsintresse kan tillgodoses genom att rikspolisstyrelsens synpunkter inhämtas innan frågan avgöres.

Mot bakgrund av det anförda förordar utskottet att även sådana intagna som tillhör de kategorier vilka avses med de år 1972 godkända riktlinjerna men som dömts till kortare frihetsberövande än två år skall kunna ifrågakomma för en restriktivare bedömning när det gäller permissioner, placering på öppen anstalt och villkorlig frigivning efter halva strafftiden. Enligt utskottets mening bör även övervägas om inte beslutanderätten i viss utsträckning skall kunna delegeras till kriminalvårdsrådjongerna. Vad utskottet sålunda anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under F bort ha följande lydelse:

F. att riksdagen beträffande permission från fängvårdsanstalt m. m. med bifall till motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 6) ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört.

vid punkten 6 (Tillfälligt omhändertagande)

8. av herr Måbrink (vpk), som anser (moment J i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 22 med "Utskottet vill" och slutar på s. 24 med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Som framhållits i ett tidigare avsnitt löses inte det problem som brottsligheten utgör genom ökade polisiära insatser och kraftfullare ingripanden av typ omhändertaganden. Sådana ingripanden har en rent repressiv effekt och riktar sig endast mot den som i ett eller annat avseende är avvikande eller underprivilegerade. Härigenom förstärks ytterligare den redan nu allvarliga konflikten mellan dem som har och dem som inte har, mellan dem som är socialt anpassade och dem som är utslagna eller håller på att bli utslagna. Härtill kommer att enligt gällande bestämmelser i polisinstruktionen polisen redan nu har de befogenheter, som behövs för att upprätthålla allmän ordning och göra tillfälliga omhändertaganden. Erforderliga preciseringar och ändringar torde kunna ske i polisinstruktionen och andra författningar, exempelvis barnavårdslagen. Utskottet instämmer därför i motionärernas uttalande att det varken är önskvärt eller nödvändigt att i särskild lag uppta bestämmelser om tillfälliga omhändertaganden.

Enligt förslaget skall vid omhändertagande på grund av ordningsstörande uppträdande utredning ske angående den omhändertagnes personliga förhållanden. Enligt utskottets mening kan det starkt ifrågasättas om enbart ett sådant uppträdande kan anses som tillräckligt skäl för att verkställa en sådan utredning. Beteenden som i Sverige anses opassande och störande om de förekommer på allmän plats accepteras i länder med andra kulturmönster som normala känslouttryck. Allvarligare är emellertid att ett omhändertagande med åtföljande utredning kan leda till negativa konsekvenser för den gripne i form av avbruten permission från fängvårdsanstalt eller mentalsjukhus, förverkad villkorlig frigivning eller undanröjande av skyddstillsyn. I vart fall resulterar omhändertagandet i en anteckning som bevaras till framtida bruk. Särskilt utsatta är härvidlag utlänningar, som till följd av ett omhändertagande kan komma att utvisas eller förlora möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap.

Den i förslaget upptagna regeln att ett omhändertagande får bestå längst sex timmar ansluter sig – enligt vad kommissionen uttalat – nära till vad som enligt rättegångsbalken gäller om skyldighet för den som inte är anhållen eller häktad att kvarstanna för förhör. Att märka är emellertid att sistnämnda regel förutsätter misstanke om brott, medan sådan misstanke inte behöver föreligga vid ett tillfälligt omhändertagande. Den föreslagna maximitiden överskrider också väsentligt vad som i dag är genomsnittstiden för ett omhändertagande. Det kan därför befaras att frihetsberövanden enligt den särskilda lagen kommer att bli längre än vad som hittills varit fallet och härigenom medge en oinskränkt poliskontroll av vederbörande.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet att det framlagda

förslaget från rättssäkerhetssynpunkt är så bristfälligt att det ej bör läggas till grund för lagstiftning. Utskottet tillstyrker således bifall till motionen 1973:1977 i denna del och avstyrker bifall till propositionens förslag till lag om tillfälligt omhändertagande.

dels att utskottets hemställan under J bort ha följande lydelse:

J. att riksdagen med bifall till motionen 1973:1977 i denna del (yrkande 2) avslår det i propositionen 1973:115 framlagda förslaget till lag om tillfälligt omhändertagande.

vid *punkten 7* (Sexklubbar och poseringsateljéer)

9. av fru Kristensson (m), herrar Ernulf (fp), Westberg i Ljusdal (fp) och Schött (m), som beträffande innehållet i offentlig pornografisk föreställning anser (moment K i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Den grundtanke" och slutar med "(yrkande 4)" bort ha följande lydelse:

Efter ikraftträdandet av 1970 års lagstiftning om ökad yttrande- och tryckfrihet har verksamheten vid de s. k. sexklubbarna i betydande utsträckning kommit att förknippas med kriminalitet, asocialitet och andra missförhållanden på sätt som närmare redovisas i kommissionens betänkande (se prop. 1973:115 s. 106). Mot bakgrund härav är det erforderligt att åtgärder vidtas för att åtminstone i någon mån komma till rätta med missförhållandena och undanröja riskerna för de i sådan verksamhet engagerade personerna.

Ett totalförbud mot verksamheten vid sexklubbarna skulle naturligtvis vara den mest effektiva åtgärden i detta hänseende. Som kommissionen framhållit skulle emellertid härigenom sannolikt skapas nya problem och negativa följdverkningar som är svåra att klart överblicka. Utskottet anser sig f. n. inte kunna förorda en sådan lösning och ansluter sig därför i princip till den i propositionen förordade metoden att författningsvägen reglera vad offentlig pornografisk föreställning får innehålla.

En sådan inskränkning kan visserligen sägas stå i strid med grundtanken bakom 1970 års lagstiftning, nämligen att den enskilde i vidaste möjliga utsträckning själv bör få bestämma vilka framställningar han vill ta del av och vilka aktiviteter han vill ägna sig åt. Varken departementschefen eller kommissionen synes emellertid anse att denna grundtanke utgör hinder mot införandet av en bestämmelse om vad offentlig pornografisk föreställning får innehålla, och utskottet kan för sin del ansluta sig till en sådan uppfattning. Det i propositionen föreslagna förbudet tar endast sikte på förråande sexuella eller sadistiska beteenden. Enligt utskottets mening är detta förbud inte tillräckligt omfattande, om de ovan påtalade missförhållandena skall kunna rättas till. Skäl finns alltså att vid en begränsning i enlighet med propositionens förslag av vad som skall anses vara tillåtna inslag vid offentlig pornografisk föreställning tillgodose även motionärernas önskemål. Utskottet förordar således att det i 21 § andra stycket i förslaget till kungörelse om ändring i allmänna

ordningsstadgan upptagna förbudet utvidgas till att avse även sanlag vid för allmänheten öppna föreställningar. Vad utskottet sålunda anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under K bort ha följande lydelse:

K. att riksdagen beträffande innehållet i offentlig pornografisk föreställning i anledning av motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 4) ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande 21 § andra stycket i det i propositionen 1973:115 framlagda förslaget till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan.

vid *punkten 8* (Plan för förstärkning av polisverksamheten)

10. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), som beträffande förstärkning av polisväsendet anser (moment O i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 26 med "Efter polisväsendets" och slutar på s. 27 med "ekonomiska förmåner" bort ha följande lydelse:

Efter polisväsendets förstatligande har skett en kontinuerlig förstärkning av de personella och tekniska resurserna inom polisväsendet. Bl. a. har man eftersträvat att genom rationella arbetsmetoder och utnyttjande av tekniska hjälpmedel kompensera den, trots förstärkningarna, bristande tillgången på personal. Hittills företagna förstärkningsåtgärder har emellertid uppenbarligen inte varit tillräckliga för att möta den oroande brottsutvecklingen.

Departementschefens förslag att polisväsendet under vart och ett av de tre närmaste budgetåren tillförs 400 polismanstjänster grundar sig på av brottskommissionen gjorda bedömningar av rekryteringsmöjligheterna och personalavgången inom polisväsendet, vilka varit behäftade med viss osäkerhet. Vad beträffar rekryteringsmöjligheterna bör enligt utskottets mening beaktas de rekryteringsfrämjande åtgärder som föreslås i propositionerna 1973:1 och 1973:115 och de åtgärder i övrigt som i samma syfte vidtagits under senare tid. Sålunda föreslår Kungl. Maj:t – på grundval av de överväganden i syfte att förbättra arbetsförhållandena för polisen i Stockholm som redovisas i betänkandet (Ds Ju 1972:33) Polisen i Stockholm samt i enlighet med förslag av brottskommissionen – att för budgetåret 1973/74 medel anvisas för nio nya tjänster i den lokala polisorganisationen som rekryteringskonsulent och för en ny handläggartjänst vid rikspolisstyrelsens rekryteringssektion. Bland åtgärderna i övrigt kan nämnas att förslag i det nyssnämnda betänkandet om direkta ekonomiska förbättringar nyligen lett till att bl. a. rekryteringslönen höjts och att genom revision av hittillsvarande partrulleringstillägg ett stort antal polismän inte endast i storstadsdistrikten utan även i vissa andra större distrikt fått bättre ekonomiska förmåner. Vad särskilt beträffar Stockholms polisdistrikt kan ytterligare nämnas att förhållandena där kan antas komma att väsentligt förbättras även genom den

nyligen föreslagna omregleringen av ca 300 befäls- och polisassistent-tjänster till högre lönegrader. Genom de nu angivna och genom andra rekryteringsfrämjande åtgärder har enligt utskottets mening utan tvivel skapats en betydligt gynnsammare rekryteringssituation än vad departementschefen utgår från. Det förtjänar även att nämnas att under 1972 och hittills under 1973 har skett en markant ökning av antalet sökande för antagning som polisaspirant i förhållande till de närmast föregående åren. Svårigheter från rekryteringssynpunkt utgör sålunda enligt utskottets bedömning inte något hinder mot en ytterligare ökning av antalet polismanstjänster.

Behovet av ytterligare polismanstjänster är enligt utskottets mening väl dokumenterat i det föregående under avsnittet Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m. (punkt 1). Utöver vad där angivits förtjänar framhållas den stora ökningen av brottsligheten över lag. Särskilt oroande är stegringen av antalet misshandelsbrott och andra brott mot liv och hälsa, vilken bidragit till att hos allmänheten skapa en utbredd känsla av oro för den personliga säkerheten. Ett annat allvarligt inslag i bilden utgör den ökade internationella brottsligheten i landet, speciellt narkotikabrottsligheten. Nu nämnda förhållanden påkallar särskilda åtgärder till förstärkning av polisverksamheten. Härutöver måste enligt utskottets mening observeras att den av departementschefen föreslagna förstärkningen, i varje fall för det första budgetåret, inte ger utrymme för någon som helst personalförstärkning i ett betydande antal polisdistrikt. Vidare krävs ett avsevärt tillskott av tjänster utöver vad departementschefen föreslagit om den ökade satsning på fotpatrullering och kvarterspolisverksamhet, som utskottet i det följande uttalar sig för, skall få ett meningsfullt innehåll. I sammanhanget bör också beaktas att den från skilda synpunkter värdefulla verksamheten med ansvarsområden inom vissa polisdistrikt också är personalkrävande.

När det gäller behovet av ytterligare polismanstjänster måste också beaktas riksdagens uttalanden i samband med de föregående år beslutade reformerna inom polisväsendet (JuU 1972:1) att en ändrad distriktsindelning inte får leda till att allmänheten i vissa områden får en sämre polisiär service än för närvarande och att förstärkningsåtgärder bör övervägas som ett alternativ i varje särskilt fall då en distriktsammanslagning ifrågasätts. Ett iakttagande av den av riksdagen anbefallda restriktiviteten måste enligt utskottets mening leda till en förstärkning av poliskåren på många håll. Vad beträffar förhållandena i Stockholms polisdistrikt vill utskottet också peka på angelägenheten av att antalet befordringstjänster ökas i syfte att förbättra vakanssituationen därstädes.

Det anförda leder utskottet till den bedömningen att polisväsendet under kommande treårsperiod bör förstärkas med 500 polismanstjänster per budgetår.

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 28 med "Utskottets nu" och slutar på s. 29 med "nämnda riktlinjer" bort ha följande lydelse:

Utskottets nu angivna ställningstagande innebär att utskottet med frångående av de i propositionen 1973:115 angivna riktlinjerna för förstärkning av polisväsendet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 tillstyrker yrkande 1 i motionen 1973:1975, innebärande ett tillskott av 500 polismanstjänster per år, samt avstyrker yrkande 3 i motionen 1973:1977, innebärande avslag på nämnda riktlinjer.

dels ock att utskottets hemställan under O bort ha följande lydelse:

O. att riksdagen beträffande förstärkning av polisväsendet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 i anledning av propositionen 1973:115 och med avslag på motionen 1973:1977 i denna del (yrkande 3) samt med bifall till motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 1) godkänner de riktlinjer härför som angetts i sistnämnda motion.

vid *punkten 8* (Plan för förstärkning av polisverksamheten)

11. av herr Måbrink (vpk), som beträffande förstärkning av polisväsendet anser (moment O i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 26 med "Utskottet har" och slutar på s. 29 med "(och 14)" bort ha följande lydelse:

De i propositionen 1973:115 framlagda förslagen går främst ut på att förstärka den direkt brottsförebyggande och den brottsbekämpande verksamheten, i första hand genom effektivisering av polisverksamheten. För detta ändamål föreslås att polisväsendet tillförs 400 polismanstjänster under vart och ett av de tre närmaste budgetåren.

Utskottet har i ett tidigare avsnitt uttalat att en ensidig prioritering på polisväsendets område inte är av beskaffenhet att minska brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen. Redan på grund härav kan utskottet inte ställa sig bakom de i propositionen framlagda förslagen om förstärkningar inom polisväsendet. Härutöver vill utskottet framhålla följande.

Inte minst från polishåll har framförts välgrundade klagomål över att en orimligt stor del av polispersonalen tvingats syssla med förseelser av relativt bagatellartad karaktär och att därför erforderlig uppmärksamhet inte kunnat ägnas åt den grova brottsligheten. De i propositionen 1973:115 framlagda förslagen tar huvudsakligen sikte på att förbättra den allmänna ordningen. För att nå detta mål måste fler poliser avdelas för att utreda småförseelser och övervaka "lag och ordning" i största allmänhet. Även om polisväsendet tillförs ytterligare 1 200 nya polistjänster kommer därför de nu rådande missförhållandena inte att förbättras. Mot denna bakgrund kan utskottet inte förordna en resursfördelning som innebär att mindre än en tiondel av den föreslagna anslagssumman satsas på brottsförebyggande åtgärder inom det socialpolitiska området medan den helt övervägande delen går till ökade anslag till polisverksamheten.

I enlighet med vad utskottet ovan anfört torde redan inom ramen för de i statsverkspropositionen upptagna anslagsframställningarna, vilka bl. a. innebär ett tillskott till den lokala polisorganisationen med tillhoppa 215 tjänster, varav 165 polismanstjänster, kunna göras de resursfördelningar som erfordras för att tillgodose de områden av polisverksamheten där behov av förstärkningar föreligger, t. ex. för utredning av grova brott och för trafikövervakning. Härigenom kan också önskemålen i motionen 1973:611, syftande till ökade polisiära resurser för trafikövervakning, bli tillgodosedda.

Anledning finns i sammanhanget att erinra om de rekryteringsfrämjande och andra åtgärder som departementschefen föreslår i statsverkspropositionen i syfte att förbättra arbetsförhållandena för polisen i Stockholm. Förslagen synes tillsammans med de åtgärder som redan vidtagits på grundval av betänkandet (Ds Ju 1972:33) Polisen i Stockholm vara ägnade att leda till att vakanssituationen och arbetsförhållandena i Stockholm avsevärt förbättras. Genom dessa åtgärder får även önskemålen i motionen 1973:268, syftande till en förbättring av arbetsförhållandena för polisen i Stockholm, väsentligen anses tillgodosedda. Det sagda bör naturligtvis inte hindra att trivselfrågorna i detta polisdistrikt såsom motionärerna förordat fortlöpande bör observeras av polisledningen i samråd med personalorganisationerna.

Utskottets nu angivna ställningstaganden innebär att utskottet såvitt gäller riktlinjer för förstärkningar av polisväsendet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 med bifall till yrkande 3 i motionen 1973:1977 avstyrker det i propositionen 1973:115 framlagda förslaget och yrkande 1 i motionen 1973:1975, innebärande 500 polismanstjänster per år. Ställningstagandet innebär också avslag på det i motionen 1973:598 (yrkande 2 a) framställda önskemålet att en plan utarbetas för förstärkning av polisens resurser för en treårsperiod.

Till personalförstärkningarna för budgetåret 1973/74 återkommer utskottet (punkterna 10 och 14).

dels att utskottets hemställan under O bort ha följande lydelse:

O. att riksdagen beträffande förstärkning av polisväsendet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 med bifall till motionen 1973:1977 i denna del (yrkande 3) och med avslag på motionen 1973:1975 i denna del (yrkande 1) avslår de riktlinjer härför som departementschefen angett i propositionen 1973:115.

vid *punkten 8* (Plan för förstärkning av polisverksamheten)

12. av herrar Ernulf (fp), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c) och Norrby i Gunnarskog (c), som beträffande förstärkning av polisväsendet anser (moment O i utskottets hemställan)

att den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Efter polisväsendets" och slutar med "oroande brottslighetsutvecklingen" bort ha följande lydelse:

Efter polisväsendets förstatligande har skett en kontinuerlig förstärkning av de personella och tekniska resurserna inom polisväsendet. Bl. a. har man eftersträvat att genom rationella arbetsmetoder och utnyttjande av tekniska hjälpmedel kompensera den, trots förstärkningarna, bristande tillgången på personal. Hittills företagna förstärkningsåtgärder har emellertid uppenbarligen inte varit tillräckliga för att möta den oroande brottsutvecklingen.

vid *punkten 9* (Kvarterspolisverksamhet m. m.)

13. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), som beträffande särskilda ansvarsområden för polismän anser (moment R i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Vad utskottet" och slutar med "motionärernas förslag" bort ha följande lydelse:

En ökad satsning på kvarterspolisverksamhet och fotpatrullering är mycket personkrävande och kan därför knappast ske i någon större utsträckning. Enligt utskottets mening kan ungefär samma fördelar som med kvarterspolisverksamhet uppnås om vederbörande polisman tilldelas ett särskilt ansvarsområde utan att därför hans tjänstgöringsförhållanden i övrigt ändras. Ett sådant system skulle innebära att polismannen kom att ha och känna ett speciellt ansvar för ett honom tilldelat avgränsat område, att han skulle lära sig de särskilda problemen inom området samt att han efter hand skulle lära sig känna igen och kanske också i viss utsträckning känna områdets invånare. I systemet borde ingå att allmänheten underrättas om att de i första hand kunde vända sig till denne polisman för att anmäla förseelser som berörde dem själva eller ordningen och trivseln inom området. Fördelning av ansvarsområden mellan polismän skulle kunna ske under hänsynstagande till deras bostadsadresser.

Ett system av ovan skisserad art skulle enligt utskottets mening kunna bidra till en ökad effektivitet inom polisväsendet. Det skulle också verksamt bidra till att skapa en bättre kontakt och över huvud taget ett bättre förhållande mellan polisen och allmänheten. Anledning finns därför att biträda motionärernas förslag att en försöksverksamhet med särskilda ansvarsområden för polismän startas vid sidan av kvarterspolisverksamheten.

Försök bör ske inom olika typer områden, t. ex. storstads-, tätorts- och glesbygdsområden. Erfarenheterna härifrån kan sedan ligga till grund för en riksomfattande uppbyggnad av ett system med ansvarsområden. Utskottet tillstyrker således motionen 1973:602.

dels att utskottets hemställan under R bort ha följande lydelse:

R. att riksdagen beträffande särskilda ansvarsområden för polismän med bifall till motionen 1973:602 anhåller att Kungl. Maj:t i samråd med rikspolisstyrelsen låter pröva ett system med ansvarsområden för enskilda polismän.

vid punkten 10 (Rikspolisstyrelsen)

14. av herr Måbrink (vpk), som beträffande medelsberäkningen – under förutsättning av bifall till den vid punkten 8 avgivna reservationen nr 11 – anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med ”Utskottet har” och slutar med ”ifrågavarande del” bort ha följande lydelse:

I tidigare avsnitt har utskottet tagit avstånd från de i propositionen 1973:115 föreslagna åtgärderna mot brottsligheten och riktlinjerna för polisförstärkningar samt härvid uttalat sig för att erforderliga resursfördelningar bör ske inom ramen för de i statsverkspropositionen upptagna anslagsframställningarna. Under hänvisning härtill bör förevarande anslag såsom yrkas i motionen 1973:1977 beräknas i enlighet med vad som föreslagits i statsverkspropositionen, bilaga 4, punkten B 1.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och till motionen 1973:1977 i denna del och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115 till *Rikspolisstyrelsen* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 88 500 000 kr., varav 5 200 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

vid punkten 11 (Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.)

15. av herr Måbrink (vpk), som beträffande medelsberäkningen – under förutsättning av bifall till den vid punkten 8 avgivna reservationen nr 11 – anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med ”Vad gäller” och slutar med ”4 delvis)” bort ha följande lydelse:

I tidigare avsnitt har utskottet tagit avstånd från de i propositionen 1973:115 föreslagna åtgärderna mot brottsligheten och riktlinjerna för polisförstärkningar samt härvid uttalat sig för att erforderliga resursfördelningar bör ske inom ramen för de i statsverkspropositionen upptagna anslagsframställningarna. Under hänvisning härtill bör förevarande anslag såsom yrkas i motionen 1973:1977 beräknas i enlighet med vad som föreslagits i statsverkspropositionen, bilaga 4, punkten B 2.

dels att utskottets hemställan under A bort ha följande lydelse:

A. att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och till motionen 1973:1977 i denna del och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115, samt med avslag på motionen 1973:614 till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 27 000 000 kr., varav 19 700 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

vid *punkten 12* (Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.)

16. av herr Måbrink (vpk), som beträffande medelsberäkningen – under förutsättning av bifall till den vid *punkten 8* avgivna reservationen nr 11 – anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Beträffande anslagsberäkningen" och slutar med "förevarande anslag" bort ha följande lydelse:

I tidigare avsnitt har utskottet tagit avstånd från de i propositionen 1973:115 föreslagna åtgärderna mot brottsligheten och riktlinjerna för polisförstärkningar samt härvid uttalat sig för att erforderliga resursfördelningar bör ske inom ramen för de i statsverkspropositionen upptagna anslagsframställningarna. Under hänvisning härtill bör förevarande anslag såsom yrkas i motionen 1973:1977 beräknas i enlighet med vad som föreslagits i statsverkspropositionen, bilaga 4, *punkten B 3*.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och till motionen 1973:1977 i denna del samt i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115 till *Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 61 750 000 kr., varav 34 300 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

vid *punkten 14* (Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader)

17. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), som beträffande medelsberäkningen – under förutsättning av bifall till den under *punkten 8* avgivna reservationen nr 10 – anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 38 med "Utskottet har" och slutar på s. 39 med "ifrågavarande delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående under *punkten 8*, Plan för förstärkning av polisverksamheten, redovisat sina överväganden i anledning av de förslag rörande tillskott under en treårsperiod till den lokala polisorganisationen av polismanstjänster och tjänster för annan personal som innefattas i statsverkspropositionen och propositionen 1973:115. Utskottet har därvid funnit att det erforderliga tillskottet under treårsperioden bör beräknas till 1 500 polismanstjänster i stället för 1 200 som Kungl. Maj:t föreslagit. Av de nya tjänsterna bör 500 tillföras under nästa budgetår. Under hänvisning härtill förordar utskottet att anslaget till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader beräknas i enlighet med vad som föreslagits i motionen 1973:1975. Ställningstagandet innebär avslag på motionerna 1973:265, 1973:266, 1973:598 och 1973:1977 i här ifrågavarande delar.

dels att utskottets hemställan under A bort ha följande lydelse:

A. att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till

motionen 1973:1975 i denna del och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och i propositionerna 1973:37 och 1973:115 samt med avslag på motionerna 1973:265, 1973:266, 1973:598 och 1973:1977, samtliga motioner i denna del, till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 223 510 000 kr., varav 280 257 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

vid *punkten 14* (Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader)

18. av herr Måbrink (vpk), som beträffande medelsberäkningen -- under förutsättning av bifall till den vid punkten 8 avgivna reservationen nr 11 -- anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 38 med "Utskottet har" och slutar på s. 39 med "ifrågavarande delar" bort ha följande lydelse:

I tidigare avsnitt har utskottet tagit avstånd från de i propositionen 1973:115 föreslagna åtgärderna mot brottsligheten och riktlinjerna för polisförstärkningar samt härvid uttalat sig för att erforderliga resursfördelningar bör ske inom ramen för de i statsverkspropositionen upptagna anslagsframställningarna. Under hänvisning härtill bör förevarande anslag såsom yrkas i motionen 1973:1977 beräknas i enlighet med vad som föreslagits i statsverkspropositionen, bilaga 4, punkten B 6 och propositionen 1973:37. Ställningstagandet innebär avslag på motionerna 1973:265, 1973:266, 1973:598 och 1973:1975 i nu ifrågavarande delar.

dels att utskottets hemställan under A bort ha följande lydelse:

A. att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och i propositionen 1973:37 och till motionen 1973:1977 i denna del, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115 samt med avslag på motionerna 1973:265, 1973:266, 1973:598 och 1973:1975, samtliga motioner i denna del, till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 197 432 000 kr., varav 275 265 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

vid *punkten 14* (Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader)

19. av fru Kristensson (m), som beträffande organisationen av polisverksamheten på vissa flygplatser, m. m. anser (moment B i utskottets hemställan)

dels att den del av utskottets yttrande på s. 40 som börjar med "De senaste" och slutar med "1973:609" bort ha följande lydelse:

De senaste årens utveckling på den internationella flygtrafikens

område har givit anledning till en oro som mötts med olika mellanstatliga åtgärder och även följts av lagstiftningsåtgärder i vårt land. Härvidlag kan utskottet peka på bl. a. den förutnämnda lagstiftningen år 1970 om särskild kontroll på flygplats samt Haag- och Montrealkonventionerna för bekämpande av skilda brott mot luftfartssäkerheten jämte den av Sveriges tillträde till konventionerna betingade strafflagstiftningen rörande kapning av luftfartyg och luftfartssabotage (prop. 1971:92, JuU 1971:9 och prop. 1973:92, JuU 1973:21). I belysning av flygtrafikens ökade omfattning i förening med tendenserna till en allt allvarigare internationell brottslighet riktad mot luftfarten finner utskottet liksom motionärerna och kommissionen för förebyggande av politiska våldsdåd att effektivitets- och samordningsfrågorna beträffande polisverksamheten vid våra större internationella flygplatser bör ägnas särskild uppmärksamhet.

Härvid bör beaktas att verksamhetens nuvarande organisation, särskilt såvitt gäller förhållandena vid Arlanda, inte motsvarar de krav som betingas av de senaste årens utveckling. Arten av den särskilda brottslighet som hotar luftfarten aktualiserar behovet av samordning av den polisiära verksamheten vid flygplatserna med annan polisiär verksamhet inriktad på internationell och grövre brottslighet med riksomfattande spridning. Även när det gäller frågan om samband och samordning med motsvarande verksamhet vid utländska flygplatser som har flygförbindelser med svenska flygplatser reser sig krav på större effektivitet. I fråga om den för verksamheten avdelade polispersonalen är enligt utskottets mening av avgörande betydelse att tjänstgöringsförhållandena kan anordnas så, att personalen genom kontinuerlig tjänst blir väl förtrogen med de speciella arbetsuppgifterna. De förslag Kungl. Maj:t framlägger beträffande polisverksamheten vid våra flygplatser – enbart innebärande viss personalförstärkning – möjliggör enligt utskottets mening inte den samordning av verksamheten vid våra flygplatser som brottskommissionen förordar.

På angivna skäl finner utskottet att spörsmålen om organisation, samordning och effektivisering av den polisiära flygplatsverksamheten bör närmare utredas. I första hand bör övervägandena avse förhållandena vid Arlanda, men utredningen bör omfatta samtliga storflygplatser och även ta sikte på den blivande flygplatsen vid Hälaryda utanför Göteborg. Utredningen bör ske skyndsamt. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om formerna för utredningens bedrivande. Vad utskottet sålunda anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under B bort ha följande lydelse:

- B. att riksdagen beträffande organisationen av polisverksamheten på vissa flygplatser, m. m. i anledning av motionen 1973:609 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört.

vid *punkten 15* (Lokala polisorganisationen: Utrustning)

20. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), som beträffande medelsberäkningen – under förutsättning av bifall till de vid punkterna 8 och 14 avgivna reservationerna nr 10 och 17 – anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Motionärernas förslag" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

De i statsverkspropositionen, propositionen 1973:115 och motionerna framlagda förslagen till anslagsberäkning bygger på behovet av utrustning till den personal som där föreslagits. Frågan om personalökning har behandlats ovan under punkten 14.

Med hänvisning till vad utskottet där anfört i fråga om tillskott av personal till den lokala polisorganisationen bör förevarande anslag beräknas i enlighet med vad som föreslagits i motionen 1973:1975. Ställningstagandet innebär avslag på motionerna 1973:265, 1973:266 och 1973:1977 i här ifrågavarande delar.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till motionen 1973:1975 i denna del och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och propositionen 1973:115 samt med avslag på motionerna 1973:265, 1973:266 och 1973:1977, samtliga motioner i denna del, till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 15 225 000 kr., varav 2 890 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-medlen.

vid *punkten 15* (Lokala polisorganisationen: Utrustning)

21. av herr Måbrink (vpk), som beträffande medelsberäkningen – under förutsättning av bifall till de under punkterna 8 och 14 avgivna reservationerna nr 11 och 18 – anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Motionärernas förslag" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

De i propositionen 1973:115 och i motionerna framlagda förslagen till anslagsberäkning bygger på behovet av utrustning till den personal som ytterligare föreslagits. Frågan om personalökning har behandlats ovan under punkten 14.

Med hänvisning till vad utskottet där anfört i fråga om tillskott av personal till den lokala polisorganisationen bör förevarande anslag beräknas i enlighet med vad som föreslagits i statsverkspropositionen. Ställningstagandet innebär bifall till motionen 1973:1977 och avslag på motionerna 1973:265, 1973:266 och 1973:1975, såvitt motionerna gäller förevarande anslag.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:1, bilaga 4, och till motionen 1973:1977 i denna del och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115 samt med avslag på motionerna 1973:265, 1973:266 och 1973:1975, samtliga motioner i denna del, till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 13 000 000 kr., varav 2 695 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Särskilt yttrande

vid *punkten 1* (Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m.)

av herrar Ernulf (fp), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c) och Fransson (c):

Utöver vad i utskottets yttrande anförs om åtgärder mot brottsligheten vill vi framhålla hemmens och skolans betydelse för att skapa värderingar och samlevnadsregler som kan positivt medverka till förebyggande av brott. Därvid måste den självklara utgångspunkten vara den uppfattning om människovärdet och individernas ansvar för varandra som kristen livsåskådning och humanism representerar.

JuU 1973:26	61
Innehållsförteckning	Sid.
Propositionerna	1
1. Förslag till Lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse	2
2. Förslag till Lag om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker	3
3. Förslag till Lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen	4
4. Förslag till Lag om tillfälligt omhändertagande	4
5. Förslag till Kungörelse om ändring i förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m.	6
6. Förslag till Kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617)	7
Motionerna	10
Statistiska uppgifter	11
SÄRSKILDA ÅTGÄRDER MOT BROTTSLIGHETEN M. M.	
Utskottet	12
Inledning	12
1. Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m.	13
2. Förenklade handläggningsformer m. m.	17
3. Permission från fängvårdsanstalt m. m.	18
4. Samhällets kostnader för brott	19
5. Särskilda åtgärder för att förebygga rån mot penninginrättningar	20
6. Tillfälligt omhändertagande	21
7. Sexklubbar och poseringsateljéer	24
8. Plan för förstärkning av polisverksamheten	26
9. Kvarterspolisverksamhet m. m.	29
Utskottets hemställan beträffande punkterna 1—9	31
ANSLAG TILL POLISVÄSENDET	
10. Rikspolisstyrelsen	32
11. Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.	33
12. Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.	36
13. Polisverket: Diverse utgifter	37
14. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader	37
15. Lokala polisorganisationen: Utrustning	41
16. Statens kriminaltekniska laboratorium m. fl. anslag	42
Reservationer	
1. Förnyad bearbetning av vissa brottslighetsproblem (vpk)	42
2. Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m. (c, fp, m)	44
3. Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m. (m)	44
4. Jourdomstolar (fp, m)	45
5. Ny påföljd för unga lagöverträdare (fp, m)	45
6. Ny påföljd för unga lagöverträdare (m)	46
7. Permission från fängvårdsanstalt m. m. (m)	47

	Sid.
8. Tillfälligt omhändertagande (vpk)	48
9. Innehållet i offentlig pornografisk föreställning (fp, m)	49
10. Förstärkning av polisväsendet (m)	50
11. Förstärkning av polisväsendet (vpk)	52
12. Förstärkning av polisväsendet (c, fp)	53
13. Särskilda ansvarsområden för polismän (m)	54
14. Rikspolisstyrelsen (vpk)	55
15. Polisverket: Inköp av motorfordon m. m. (vpk)	55
16. Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m. (vpk)	56
17. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader (m)	56
18. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader (vpk)	57
19. Organisationen av polisverksamheten på vissa flygplatser, m. m. (m)	57
20. Lokala polisorganisationen: Utrustning (m)	59
21. Lokala polisorganisationen: Utrustning (vpk)	59
Särskilt yttrande	
Allmänt om åtgärder mot brottsligheten m. m. (c, fp)	60